

Šiame numery

Baltijos kraštai čekoslovakų samizdate.

Steponas Kairys — taurus, kovingas skolininkas.

"Antraeiliai" Šekspyro veikalai vėl atgyja.

Didžiai gerbiamas pusiau pilietis.

Prano Visvydo eilėraščiai.

Dešimtas O. L. Milašiaus bičiulių sąsiuvinis.

Norom nenorom.

Kertinė paraštė

BALTIJOS KRAŠTAI ČEKOSLOVAKIJOS SAMIZDATE

Samizdatas Čekoslovakijoje yra šalies nelaisvės barometras. Kuo griežtesnė cenzūra, kuo slogesnė prievartinė tyla, tuo labiau plinta ir įvairėja samizdatinė literatūra.

Kai kurie čekoslovakų samizdatiniai raštai pasiekia ir užsienį, kur daugiausia jų spausdina čekų emigrantų žurnalas Listy Romoje. Kai kurie čekoslovakų rašytojai siunčia savo straipsnius, noveles ir net ištisas knygas anglų, prancūzų, vokiečių ir kitiems laikraščiams bei leidėjams. Iš jų net ir čekų ar slovākų kalbos nežinančiam galima susidaryti gana išsamų vaizdą apie Čekoslovakijoje vyraujančias nuotaikas, vilties ir nevilties įvairavimus.

Sklaidant tuos čekoslovakų samizdato raštus, akysna krinta vienas mums, lietuviams, ypač įdomus reiškiny. Jų autoriai nuolat mini Lietuvą, Latviją ir Estiją — kaip Čekoslovakijos likimo bendrininkes, kaip totalitarinės nelaisvės dalininkes, ir — kas įdomiausia — kaip nepalūžimo ir išsilaikymo pavyzdžius, iš kurių čekai ir slovākai gali pasimokyti.

Londono žurnale "Index" išspausdintame slapyvardžiu pasirašusio čekų literato straipsnyje skaitome:

"Niekad anksčiau čekų menininkai, dailininkai ir mokslininkai neįturi tokios gilios ir visuotinės neviltingos kaip šiuo metu, kai atrodo, kad dar viena kultūringa Europos tauta po Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rytų Vokietijos ir Vengrijos bus ištrinta iš Europos kultūrinio žemėlapi. Ar Jaltos dviasia nugalės, ir mūsų pasaulis visam laikui išliks padalintas į laisvąją dalį ir į didžiulę sovietinę koncentracijos stovyklą?"

Šios temos siūlą kitame "Indexo" numeryje perima antras čekų intelektualas. Jis klausia, kaip išlaikyti egzistencinėje kryžkelėje atsidūrusių čekų ir slovākų tautų moralę? Aplinkui jis įžiūri vis didėjantį politinį abiejų tautų

neatsakingumą. Žmonės sau nebestato jokių reikalavimų, jų neurozės aštrėja, jų charakteriai palaipsniui deformuojami. Antra vertus, nepaprastai populiarėja savaitgaliniai vasarnamėliai, daržininkystė, įvairios pramogėlės, Niekas neskaityt oficialioje spaudoje spausdinamų rezoliucijų iš kompartijos konferencijų ir susirinkimų. Autorius tvirtina, kad maišto dviasia menuose, kultūroje, moralėje ir politikoje jau beveik suparalyžuota. Visame tame jis įžiūri nepaprastą pavojų. Pasak jo:

"Savo istorijoje mes patyrėme daug karinių okupacijų. Jos mūsų nestebina. Tačiau mūsų okupantai visada būdavo aukšto europinio kultūrinio lygio tautos, ir mūsų pačių šalis turėdavo gero, kai ūkiniai ir kultūriniai pasitempti, kad neatsiliktų nuo jų. Dabar, patį pirmąjį sykį, mūsų okupantų kultūrinis ir medžiaginis lygis žemesnis už mūsų... Kol kas mums dar, palyginant, lengva jaustis pranašesniais. Bet, visur jau pradeda rodytis atžanga, vidutiniškumas ir stagnacija".

Samizdatinio straipsnio autoriaus nuomone, vienintelis atsakymas į šį spaudimą ir susinakinimo grėsmę yra statyti sau didelių reikalavimų, lavintis, pasiekti aukšto profesionalinio lygio, ugdyti moralinę atsakomybę, išlaikyti savo autentiškumą ir viešai kovoti prieš vidutiniškumą. Jo žodžiais:

"Aš žinau, tai kvepia utopiškumu, ir geriausiui atveju tik mažos grupelės tepasuks tuo taku, bet tai tėra vienintelė išeitis. Kad tokia laikysena yra tikroviška, rodo Baltijos respubliką, Estiją, Latvijos ir Lietuvos, pavyzdys. Palyginus su kitomis Sovietų Sąjungos sritimis, šios respublikos iki šių dienų išsaugojo savo aukštą kultūrinį bei ūkinį lygį ir savo pasididžiavimą, nors jų padėtis yra žymiai blogesnė už mūsų. Kad ir neturėdamos formalaus suverenumo, jos nenuleido rankų ir nenusiūmė iki vi-

Steponas Kairys — taurus, kovingas skolininkas

JURGIS VALAITIS

Mūsų tautos himnas mums sa-ko semtis stiprybės iš praeities ir kartu kalba apie Lietuvą, kaip didvyrių žemę. Vincas Kudrka, šiuos žodžius rašydamas, pirmoje vietoje galvojo apie senąją Lietuvos praeitį; tačiau stiprybės mes galime su kaupu pasisemti ir iš naujesnių, pavyzdžiui, nepriklausomybės atgavimo laikų. Didelių žmonių, vyrų ir moterų, nebūtina ieškoti vien žiloje mūsų senovėje. Vienas tokių žmonių yra Steponas Kairys.

Steponas Kairys buvo politikas, publicistas, inžinierius, profesorius. Patikslinant, jis taip pat buvo pirmasis VLIKo pirmininkas, 1936 metų seimo vicepirmininkas, visų trijų seimų narys, ketvirtosios kabineto ministras, nepriklausomybės akto redaktorius ir signataras, Vilniaus 1917 m. konferencijos ir Didžiojo lietuvių seimo prezidentų narys, socialdemokratas, kovotojas ir kartu asmuo, kuris neturėjo asmeninių priešių. Steponas Kairys ne sau, bet Lietuvai skyrė visą savo gyvenimą, ir vargu, ar kas tuo abejojotų.

Jo darbų tik vienai sričiai nušviesti reikėtų ilgos akademijos. Prisimenant Steponą Kairį, pirmoje vietoje persai klausimas, koks turėjo būti jo asmuo; pasinaudojant jo paties mėgiamu ž. sireiškimu, — iš kokio kelmo kilęs, iš kokio medžio ištašytas? I tai ir kryps šia proga pagrindinis mano dėmesys.

Man teko Steponą Kairį asmeniškai pažinti, būti jo studentu. Aš tai laikau didele privilegija. Steponas Kairys paliko dvi knygas savo prisiminimui, siekiančių pirmuosius nepriklausomybės metus. Vėlesnį laikotarpį jis buvo pradėjęs rašyti, bet nebespėjo. Kaip gaila. Yra likusių St. Kairio laišku. Aš svarbiausia pasinaudojau prisiminimais: "Lietuva buvo" ir "Tau Lietuva".

Studijavęs ir gerai žinąs žmonių istoriją, St. K. pirmoje eilėje rūpinosi bėgamoju gyvenimu, niekad ryšio su žeme neparasdamas. Dėl to bet koks Kairio minėjimas būtų nepilnas, bent trumpai nepalietus dienos klausimais.

St. Kairys teisingai manė, kad žmogaus būdas pradeda formuotis ne tada, kada jis apsivelka pirmomis geluminėmis kelnėmis, bet nuo ankstyvos vaikystės. Dėl to verta ir įdomu pasekti St. Kairio gyvenimą nuo pačių pirmųjų metų, t. y. 1878-ųjų. Užne- vėjo kaime, Utenos apskrityje. Tai laikai, kada Lietuva — lietuvių vos tik buvo iš caro, rusų ir vargo priespaudos. Užne- vėčių kaimas buvo apsuptas žaliu mišku vainiku, o pasaulio centras buvo parapijos bažnyčios bokštas.

Gražios Aukštaitijos aplinka nuo seno įtakojė jos gyventojų būdą, kuriuo St. Kairys nedvejo- damas didžiūjojasi: "Aukštaitiai moka širdim ir protu užsimoti. Aukštaitiams būdinga kūrybiš- kai laki fantazija ... gyvas bend- rųjų reikalų pajautimas, širdies pastūmėtas prie žmogaus priei- mas, švetingumas. Prie to dar pri- dėkime subtilų aukštaitišką kuklu- mą, jam neleidžiant mindžioti kitiems ant kulnų, bet ir nepa- kenčiantį, kad ir kas kitas alkū- nėmis jam šonus remtų".

Prisimindamas Palangą, už aukštaitių pravarđžiavimą gu- dais dėl sunkumų jų tarnę su- prasti, St. Kairys šitaip su drau- gais žemaičiais "atsiskaito". "Tie įžūlus žemaičiai, patys kalbėjo... springstančia, kapota kalba, dar ir tuomet bus galvoje, kad saulė tekanti čia pat už Dubysos ir pa- sinerianti jūroje tuojau už Biru- tės kalno. Jie laikė savo Telšius gražiausiu pasaulio miestu". Jam savitu objektumu tačiau čia pat St. Kairys mato ir gerąsias žemaičių ypatybes bei aukštaitių trūkumus, kartu su jų priežastimi: "Besigindamas nuo jį supu- sio vargo (aukštaitis ūkininkas) ... išmoko pasyviai pasiduoti smurtui ir neteko pačiam sau tin- kamos pagarbos, leisdamas ver- gių išlinti į savo sielą ir joje įsiremti... Buvome greitesni už kitus pasekti poną ir savintis jo kalbą". Šiai savybei St. Kairys nepagaili stiprių žodžių ir be abe- jo jam pačiam ji visai netinka. Štai trumpas pavyzdys: Su šypse- na lūpose St. Kairys prisimena savo dėdės vestuves. Iki tol jis dar lakstęs vienmarškinis. Kai su varpeliais į tėviškės kiemą įva- rinčiam vestuviniškai, pabudo savi- garbos jausmas jauno vyro ir, ne- žiūrint bendro sumišimo jis grie- žtai pareikalavęs: Mama — kelnės!

Su ypatinga šiluma St. Kai- rys prisimena savo tėviškės ap- linkumos darbščią ir ramią nuo- taiką, šeimos šilumą, tėvus ir gi- mines. Ketvirtas vaikas šeimoje jis augęs ypatingoje motinos mei- lės ir tėvo globos užuovėjoje. Vie- nintelė atmenama bausmė — šaukštu per kaklą.

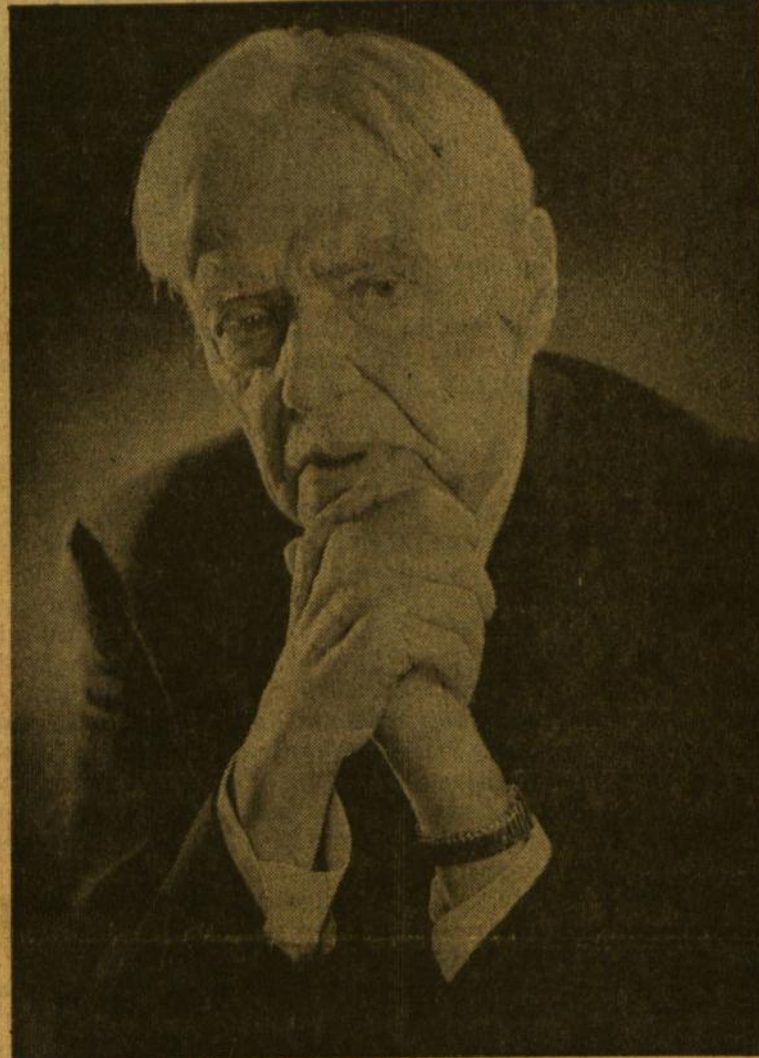
Eidamas vos dešimtuosius me- tus, Stepukas jau išvyksta į Pa- langos progimnaziją dalinai sa- varankiškam gyvenimui. Grįžda- mas pirmųjų vasaros atostogų namo, Stepukas jau rodo ir ne- ginčijamo subrendimo žymių, veždamas lauktuvų: seserims — gintaro sagas ir karoliukus, vyres- niam broliui — kandiklį, bend- ram reikalui — skustuva, o tė- vui — "Trejas devynerias".

Palangoje Stepas gyveno vie- name gimnazistų bendrabučiu, kurių žymiausi buvę šeimininkų Zobernienės ir Martišauskienės. Tarp šių bendrabučių atsirado "neišlygintų sąskaitų". Padėtis aštrėjo, kol neusiurpatimus teko spręsti garsiuoju žiemos mūšiu. Zobernieniniai buvo pasistatę ir Raudonės panašią sniego pili. Martišauskiniai puolė, bet po garbingos ir kruvinos kovos — pralaimėjo. Jų tarpe, nors vienas jauniausių progimnazijos moki- nių, dalyvavo Stepas Kairys. Jo ir kitų mažųjų uždavinys buvo iš- provokuoti priešą lemiamam mūšiu (panašiai kaip totorių Žalgirio kautynėse). Beje, laimė- tojų pusę buvo Antanas Smeto- na, amžiumi keleriais metais vy- resnis.

Mokslas sekėsi. Netrukio ir lais- valaikio praleisti gražiamė pajū- rėje ir pušyne su Birutės kalnu. Teko išmokyti rusų kalbą, bet nei rusai mokytojai, nei pati progim- nazija gilesnės žymės nepaliko. Augo pamėgimas skaityti ir kar- tu plito vaizduotė. Pajūrio įtako- je, dvylikos metų būdamas, Ste- pas buvo nutaręs būti jūrų piratu. Bet mūsų laimei — netesėjo.

Visais atžvilgiais raminančiai veikė atostogos, praleidžiamos jau minėtoji tėviškės aplinkoje. Trečiaisiais mokslo metais tėvo buvo padarytas lemtingas spren- dimas leisti Stepuką į pilną gim- naziją, nes tėvo žodžiais: "Ket- urių klasių kunigas — menkas kunigas". Liepojoj pritrūko vie- tos, ir taip Stepas atsidūrė Šiau- lių gimnazijoje. Iš jos didelė dau- guma baigusiujų tęsdavo moks- lus universitetuose ir tik maža dalis atsidurdavo Kauno kunigų seminarijoje.

Gimnazijoje pirmiausia reikė- jo "įsipilietinti". Mūsų laikais pa- sakytumėm "be accepted". Iš- provokavo klases čempionas ru-

Steponas Kairys (1878-1964)

Nuotr. V. Mažello

šas Lebedevas. Rungtynės įvyko pertraukos metu. Dėka Palangos oro ir ūkio darbų atostogų metu tėviškėje Stepas priešą spustelė- jo, perlenkė pusiau ir parmetė, įsigydamas klaseje tinkamos pa- garbos vietą.

Mokslas čia taip pat sekėsi, ir tai sudarė sąlygas išsikelti iš bendrabučio repetitoriaus pa- reigoms. Dvejus metus St. Kai- rys gyveno dr. Šalkauskio šeimo- je, padėdamas sūnams Kazui ir Stasiui. Susidarė sąlygos susipa- žinti su šiaulių inteligentais, daugiausia esančiais lenkų kultū- rios įtakoje. Pasirodė, kad vienas, kitas "litvomanas" — stu- dentas iš Mintaus ar Peterbur- go. Taip pat susidarė palankios sąlygos studijuoti ir skaityti be- gimnazijos ir bendrabučio ins- pektorius nuolatinio tikrinimo. Veikė slapta mokinių knygynas Elenos Ziabickaitės, vėliau Lu- kauskienės bute.

Knygos lėmė St. Kairio pasau- lėžiūros kryptį ir kartu lūžį nu- siteikimų religijos klausimais, paveldėtai iš tėvų ir tėviškės ap- linkumos. Atsivėrė St. Kairio žo- džiais "naujas pasaulis". Perskai- tyta H. T. Buckle "Civilizacijos istorija Anglijoje" padarė pra- džio ilgą, sunkaus ir net skaus- mingą procesą, studijuojant ra- dionalistų, gamtos, astronomijos, veikalus, bet taip pat ir filosofii- jos raštus, teigiančius dievybės buvimą tradicine prasme. Įkyriai pirsosi kitoks Dievybės supratim- mas, Paties St. Kairio žodžiais: "Jei su pagraru dar buvo šiaip taip, jį nukeliant į žemės kamuo- lio amžinai ugnimi kunkuliuo- jantį vidurį, tai su vietos dangui ir skaityklai suradimu reikalas darėsi vis sunkesnis... Pa- tį žmogų Dievulis kūręs į save panašų. Ar nėra buvę priešin-

gai, ir ar nėra žmogus kūręs Die- vo vaizdą į save panašaus?... Dievulio vaizdas tolo, keitėsi į iš- minties, gal ir gėrio abstrakciją, nesuasmėninant, šaltai dėsninga ir beveik nepaliekančią vietos žmogiškajai Dievybės sampra- tai".

Vyresnėse gimnazijos klasėse susiorganizavo saviuoklos kuope- lė. Pradėjus nuo bendrininkų, grei- tai pereita prie politinės ekono- mijos temų. Nugirdus iš svečių studentų apie darbininkų strei- kus, studentų judėjimą, parūpo socialiniai klausimai. Tada pir- mą kartą išgirstas ir socialisto vardas.

Tautinio susipratimo prad- ininku St. Kairio knygų lentynoje buvo Antano Kriščiukaičio apy- saka: "Pajudinkim, vyrai, žemę". Tuo metu dažniau pradėjo Šiau- lius lankyti Povilas Višinskis, vė- liau Augustinas Janulaitis, kurie gimnazistus kalbino lietuviškai ir skatino "litvomaniją".

Baigęs 7 klases ir važiudamas atostogų, St. Kairys buvo apsi- sprendęs kunigui nebūti, nes bu- vo įsitikinęs, kad ir seminarija negrąžins jam tokio tikėjimo, ko- kio ji mokė. Bet tuo asmeninė problema nesibaigė. Reikėjo rasti atsakymą į moralinę pareigą tė- vams ir kaip atlyginti motinai už jos sūniui aukotą gyvenimą. Jausmas tėvams daromos skriau- dos buvo nepaprastai skaudus, bet iš kitos pusės prigimtis nelei- do būti nesąžiningu su saviu pa- čiu. St. Kairio atsakymas į šiuos klausimus buvo ir vėl jo paties žodžiais: "... bent kitu būdu at- dėdamas prie to, kuo tėvai mane norėjo matyti, stengsiuosi būti padorus žmogus, kad ir ne kuni- gas".

Taip lemtingu gyvenimo me- tu anksti išryškėjo ir pagrindi- niai St. Kairio charakterio bruo- žai: sąžiningumas ir nenumaldoma- mai kitas nusistatymas nelikti skolingų.

Pradedant paskutiniuosius metus gimnazijoje, pažymėtinas įvykis, kuris parodė ir kitas lem- tingas bei ryškias St. Kairio bū- do savybes: išimtiną asmeninę drąsą, pasiryžimą į sugebėjimą vadovauti. O buvo taip: mokslo metų pradžioje pagal nustatytą tvarką gimnazijoje vykdavo ak- tas su provoslaviškomis pamaldos- mis ir caro pagarbinimu. St. Kai- rys ir keli kiti vyresniųjų klasių mokiniai sukurė visus lietuvių mokinius iš akto demonstraty- viai išeit, ką visi ir padarė. Kilo baisus triukšmas. Sekė tardymas su nutarimu 4 mokinius iš gim- nazijos pašalinti. Jų tarpe buvo ir St. Kairys. Laimė Vilniaus mokslo aygarda šio sprendimo nepatvirtino. Šis įvykis turėjo tą reikšmę, kad išryškino mokslei- vių lietuvių tautinį susipratimą, o Kairį ir keliis kitus vyr. klasių mokinius paskatino sudaryti kuopelę kartu mokyti bendrinės lietuvių kalbos ir rašybos, nes iki tol visi tekalbėjo kiekvienas savo tarpe.

Paskutinais gimnazijos me- tais St. Kairys mokė Gubernijos aludario sūnų, pas juos gyveno ir kartu iš arčiau pamatė pramo-

(Nukelta į 2 psl.)

TAURUS, KOVINGAS SKOLININKAS

(Atkelta iš 1 psl.)

nės darbininkų ir didelio dvaro kumečių skurdų gyvenimą. Gu berniojo gyvendamas, vieną anks tų rytą St. Kairys pirmą kartą ant telegrafo stulpų iškabino ne legalius lietuviškus atsišauki mus.

Baigęs gimnaziją ir apsispre ndęs būti inžinierium - technolo gu, St. Kairys 1898 metais išvy ko į Peterburgą. Konkursinius egz aminus išlaikė. Išlaikė viso 340 iš 1500 kandidatų.

St. Kairys pradėjo intensyvių ir įdomų studijų darbą, nes Tech nologijos institutas buvo viena geriausių caro Rusijos aukštųjų mokyklų. Kartu dalyvavo glaudžioje studentų lietuvių bendruo menėje. Tais pačiais metais įsi jungė į ratelį Lietuvoje plitusiai tautinio susipratimo sąjūdžiui remti. Po poros metų Vlodo Si rutavičiaus įtakoje šis ratelis iš virto į socialdemokratų kuopelę.

1899 metais, kaistant revoliu cinėms nuotakoms imperijos sos tinėje, įvyko didelė studentų de monstracija. Policija su kazokais demonstrantus žiauriu būdu iš sklaidė, dalį vietoje suimdama. Jų tarpe (nesunku atspėti) buvo ir St. Kairys. Už dalyvavimą de monstracijoje St. Kairys buvo iš instituto pašalintas. Kelerims metams nutrūko studijos, bet jis savo žygi su demonstrantais ne dvejodamas pateisina, nes bend roje kovoje, Kairio žodžiais, buvo ir mūsų krašto reikalas.

Iš Peterburgo teko kraustyti. Traukė į Vilnių ryšiai su lietu vių socialdemokratų veikla. Pa čią pirmą dieną Vilniuje St. Kai rys aplanko katedrą ir susižavi jos "pasakišku grožiu". Pagauna Vilnius savo senovine statyba, užburia savo apylinkių gamtos gražumu, ir nenustabu, kad St. Kairys toliau savo atsiminimuose Vilniaus kitių nevardina kaip "mano Vilnius".

Vilniuje 1900 metais St. Kairys įsitraukė į konspiracinį socialde mokratų darbą darbininkų kuo pelėse. Ir švietė ir mokėsi pats. 1901 metais pradėtas leisti "Dar bininkų balsas". Kadangi LSDP jos steigėjai ir kiti veteranai bu vo ištremti arba sumiti, didžioji darbo našta teko Sirutavičiui ir Kairiui, t. y. jaunimui. Nepa prastos energijos ir ryžto dėka ši veikla plito į visą Lietuvą. Be laikraščio buvo spausdinamos ir platinamos politinės brošiūros ir atsišaukimai, steigiami partijos skyriai.

1903 metais, artėjant Rusijos Japonijos karui, atsišaukimų ti ražas jau siekė 30.000, o 1905 metais — 50.000. Šie skaičiai iliustruoja, kokia buvo darbo ap ėmėtis ir reikšmė. Būdamas LSDP-os Centro komiteto nariu, St. Kairys aktyviai dalyvavo vi suose partijos darbuose, suvaži avimuose ir t. t. Pažymėtinas jos nuoseklus Lietuvos nuo Rusijos atskyrimo reikalavimas ir Nepri klausomos Lietuvos nuo Rusijos atskyrimo reikalavimas ir Nepri klausomos Lietuvos principo iš kėlimas partinėje programoje, taip pat kova su lenkų socialistų par tija PPS už įtaką Vilniaus kra šte ir dėl pastarosios nusistatymo laimėti Lietuvą būsimai Lenkijai. Po ilgai vykusių varžybų PPS kapituliavo.

Partijos darba dirbti St. Kai rį skatino noras padėti ekonomi škai labiausiai nukriususiai klasei. Jis ėjo kartu su nusistatymu, kad tik nepriklausomoje Lietuvos valstybėje šis uždavinys galės būti sėkmingai įgyvendintas. Ši darba dirbdamas, St. Kairys išėjo ir politinio darbo mokyklą. 1905-ais metais jis jau buvo šio darbo veteranas.

Kai "Vilniaus žinių" redak cijos iniciatyva buvo suauktas Di dysis Vilniaus seimas, į kurį su sirinko apie 2000 žmonių, dau giausia lietuviško kaimo atstovų, St. Kairys sutvarkė nevykusią

originalią seimo dienotvarkę ir pirmininkavo pirmajam audrin gam posėdžiui. St. Kairys redagavo svarbiąją politinę seimo re zoliuciją, reikalaujančią Lietuvai autonomijos su seimu Vilniuje. Tuo metu jis buvo 27 metų.

Dviejų metų laikotarpyje po seimo St. Kairys aktyviai dalyva vo LSDP revoliuciniame darbe ir rinkiminėje kampanijoje į Vals tybės Dumą. Grįžęs į Peterbur gą ir kurį laiką vėl skyręs studi joms, 1908 metais Technologijos institutą baigė. Po to dvejus me tus su Povilu Vileišiu Rusijoj statė tiltus, 1914-ais metais grįžo ir vėl į "savo Vilnių". Planavo ir statė Vilniaus miesto kanali zaciją ir kartu daug rašė parti nėje spaudoje.

Kai pradėjo ryškėti vokiečių okupacinės valdžios užmačios, St. Kairys atsišaukiamais pasisako prieš vokiečius ir 1915 metų ga lę įsijungia į penkių grupę lietu vių reikalams saugoti. Grupę su darė be Kairio, A. Smetona, J. Šaulys, J. Basanavičius ir P. Kli mas. Buvo rašomi memorandumai okupacinei valdžiai, JAV prezidentui Vilsonui ir presiden tui Hindenburgui.

Vokiečiams po nepasisekimų fronte pasiūlius lietuviams suda ryti patikėtinių tarybą, St. Kairys pasisako prieš bet koki angažavi mąsi vokiečiams. Patikėtinių ta rybos siūlymas buvo atmetas su kontrapasiūlymu sudaryti lietu vių atstovybę. Vokiečiai pradžio je priešinosi, bet pagaliau sutiko leisti sukviesti konferenciją vo kiečių — lietuvių santykiams ap tarti. Taip 1917 m. buvo sukvies ta Vilniaus konferencija. Prasi dėjo lemtingas Lietuvai laikotar pis, pasibaigęs Lietuvos nepri klausomybės paskelbimu 1918 metų vasario 16-ąją dieną ir Stei giamuoju Lietuvos seimu.

Vilniaus konferencija priėmė ir vėl St. Kairio redaguotą re zoliuciją, kurioje aiškiai pabrėžtas Lietuvos nepriklausomybės rei kalavimas ir tai, kad santykius su kitomis valstybėmis galės nu statyti tik steigiamasis Lietuvos seimas Vilniuje. Vilniaus konfe rencija išrinko Lietuvos Tarybą. St. Kairys buvo jos prezidentu. Vokiečių spaudžiama, Tarybos narių dauguma linko į nuolaidas vokiečiams konvencij su Vokie tija formoje, vėliau net ir kvieti mu Uracho kunigaikščio Lietu vos karaliumi. Šiuo laikotarpiu St. Kairys parodė savo nepalau žiamą valią ir su 3 kitais tary boms nariais priešinosi visoms nuo laidoms. Dėl to iš tarybos buvo laikinai iššjęs ir pagaliau laimė j, laimėjo ir Lietuva. Jo redag uotas nepriklausomybės aktas buvo Lietuvos Tarybos paskelb tas, kaip žinome, be konvencijų pagal Vilniaus konferencijos nu tarimus.

Sunkiam Lietuvos valstybės kūrimo ir gynimo nuo išorės priešų laikotarpyje St. Kairys ak tyviai dalyvavo. Ketvirtame mi nisterių kabinete buvo maisto ir tiekimo ministeris, kuriam pri klausė ir kovojančios kariuomenės aprūpinimas. Sekė steigiamas is ir 2 sekantieji seimai, kuriuo se St. Kairys buvo LSDP frakci jos lyderis ir seimo vicepirminin kas paskutiniame seime. Siekda mas socialinio teisingumo ir hu maniško gyvendinimo St. Kairys savo ir frakcijos nusista tymus gynė, už savo pasiūlymus dirbo ir kovojo kietai, bet nieka da neprasilenkdamas su teisės ir moralės principais.

Po 1926-ųjų metų sukilimo St. Kairio pagrindinis dėmesys nu krypo į miesto gyventojų gerovę, planuojant ir vykdan t Kauno vandentiekio ir kanalizacijos dar bus. Profesoriodamas Vytauto Didžiojo universitete, ruošė šios srities specialistus ateičiai. Atėjo antrasis pasaulinis karas, sovietų ir vokiečių okupacija. St. Kairys netruko pamatyti jau rudo plau ko vokiečių užmačias. Statybos

M. Dobuzinskis (1875-1956)

Šiaulių bažnyčios fasadas

fakulteto dekanu būdamas, jis priešinosi okupacinės valdžios mėginimams mobilizuoti stu dentus ir kartu dirbo lietuvių po grindžio veiklos vadovybėje. Su darant VLIKą, jis išrenkamas jo pirmininku, slapstosi nuo Gesta po agentų, pasitraukia į pažista mą Lietuvos pajūrį. Iš čia mažu motoriniu laivu mėgina patekti į Švediją. Vokiečiai bėglius fūro je sulauko ir nugabėję į Liepoją už daro kalėjime. Bet, karo frontui artėjant ir pritrūkę laiko, jo ne atpažįsta. Galvos nepraradęs, St. Kairys įpatenka į kitą pabėgėlių laivą Liepojos uoste, pasiekia Vo kiečių ir čia ne be pavoju ir var go, ligų persekiojamas, sulaukia karo pabaigos.

Pareigos jausmo vedamas, St. Kairys vėl įsijungia į Vakaruose atsikūrusio VLIKo veiklą.

Būdamas optimistas ir tikėda mas greitai Lietuvos išsivadavimą, jis savo pavyzdžiu ir nepailstama energija įtraukia lietuvių profesio nalus į Lietuvos ūkio atstatymo studijų komisijos darbus. At vyksta į JAV. Čia paslyja sveika ta, bet, ją dalinai atgavęs, kimba rašyti prisiminimus. Tuo metu man buvo progų ir vėl St. Kai rį sutikti, lygiai malonu, kuklų ir susirūpinusį kalnu dar užsimotų atlikti darbų. Ypač domėjosi jau nimo veikla, mintimis vis grįžda mas į bolševikinio okupanto pavergtą Lietuvą.

St. Kairys nepakentė bet kokio tirono ar demokratijos priešo, ta čiau išskirtinę vietą savo nepa kantoje skyrė imperialistui ru siui, kuris, mongolų įtakoje per šimtmečius sužiaurėjęs, be ato dairos skriaudė, grobė ir žudė tiek savo kaimynus, tiek ir savuosius. Mongoliškai - rusiškai bolše vizmui išaiškinti St. Kairys bu vo suplanavęs paskutinę savo gy venimo studiją. Apie ją jis kal bėjo, kai man St. Kai rį teko ma tyti paskutinį kartą jau slaugo mųjų namuose, be vienos kojos, kurią teko amputuoti, bet vis tiek nepraradęs vilties pasitaisyti ir testi užsibrėžtą darbą.

St. Kairys buvo plieninės va lios, aštrios minties ir šilko at ausių jausmų. Jis išryškėja san tykiuose su žmonėmis ir geriau siai išreiškiami jo paties posakiu: "Matyti žmogų žmogui". Jie pa sirodė ir St. Kairio santykiuose su gamta: Atsisveikinant tėviške, gaila šmelio Margio, gaila lau kinių bičių, pačio iš pievų sunik ntų." Jam Baltija šypsoi, jis vėjo glostytas, šienų pakvėpęs, "šie nu pakvėpusi visa mano siela". Ruduo — vagis. Bažnyčia skar di, kaip pavasario giraitė...

Uki paskutinių dienų Lietuva ir pastangos jai išlaisvinti buvo St. Kairio dėmesio centre. Mums, mėginantiems eiti jo pėdomis, St. Kairys paliko gaires: "Norėdami

būti veikliais mūsų tautos kovos dalyviais, turime gyventi jos gy venimu, turime rūpestingai sekti, kas Lietuvoje dedasi, pažinti ir su prasti joje vykstančius pasikeiti mus, priimti tuos ju, kuriuos pa sisavina pati tauta ir neprarasti po agentų, pasitraukia į pažista mą Lietuvos pajūrį. Iš čia mažu motoriniu laivu mėgina patekti į Švediją. Vokiečiai bėglius fūro je sulauko ir nugabėję į Liepoją už daro kalėjime. Bet, karo frontui artėjant ir pritrūkę laiko, jo ne atpažįsta. Galvos nepraradęs, St. Kairys įpatenka į kitą pabėgėlių laivą Liepojos uoste, pasiekia Vo kiečių ir čia ne be pavoju ir var go, ligų persekiojamas, sulaukia karo pabaigos.

Remdamasis ne vien igimtu optimizmu, bet dešimtmečiais įgyta politine patirtimi ir supratimu politinės raidos, St. Kairys yra įsitikinęs, kad laimės Laisva sis Pasaulis. Laisvę Lietuvai rei kės iškovoti, atkuriant ją demok ratijos ir socialinio teisingumo pagrindais. Ir vėl, būdamas re alus, šį uždavinį St. Kairys nu matė mūsų jaunajai kartai, skir damas jai savo šilčiausius testa mentinius žodžius, kurių trumpa ištrauka skamba taip:

"Tėviečiai tau idealai, už ku riuos ir mums visą amžių teko kovoti: už laisvą žmogų ir jo ge rovę, už laisvą lietuvių tautą ir laisvęjė betarstančią Lietuvą... Pasitiek savimi ir nesiduok įkal bamas, kad tavo prieštai okupa niai yra neįveikiamai galingi. Taip nėra. Soviettija, smurtu ir melu paremta, ... greičiau suby rės negu subyrėjo "nenugalimų" carų imperija".

St. Kairio gyvenimo ir darbų neatskirama padalydė buvo de mokratija. Įvairių yra šios savo kos aiškinimų ir pritaikymų, pra dedant senovės graikais, einant per viduramžių iki naujųjų laikų ir mūsų kasdieninio gyvenimo. Ir mes kalbam bei rašom apie de mokratiją. Pvz., demokratija rei škia daugumos valią, arba daugumos valią ir mažumos teis ses. Demokratija gali įsivirsti ir į mažumos valią, atsitiktinai arba ir sąmoningai. Tai paprastai pri klauso nuo demokratinių rinki mų sistemos. Mums reikėtų įsisą moninti ir siekti tokios demokra tijos sampratos, kuri paremta to lerancijos principu visiems, iš skyrus tuos ir tai, kas neigia pa tį demokratijos ir tolerancijos principą bei žmoniškumą. Tokia demokratijos samprata ne tik pri pažįsta, bet skatina pažlūrų ir nuomonių įvairumą, nesistengia skirtybes niveliuoti, bet jas deri na. Tai atitiktų, aš manau, ir St. Kairio demokratijos supratimą.

Jei reikėtų trim žodžiais aptari ti St. Kairio asmenį, jie galėtų bū ti tokie: kilnus ir kovingas skolininkas. Pirmuosius du patvirti na Stepono Kairio gyvenimas ir darbai, trečiasis yra jo paties prisimintas ir pasakytas.

Prisiminę prezidento John F. Kenedy žodžius "Neklausyk, ką davė tau tėvo kraštas, bet pa klausyk, ką tu tėvynei davei", ga

EINA GANDAS

RŪTA KLEVA
VIDŽIONIENĖ

Eina gandas per mūsų gyven vietas, kad į Los Angeles kviečia mas koncertuoti Andrius Kupre vičius. Apsnūdes buvo paskutiniu metu mūsų rinkinių meno jėgų reprezentavimas, — jei bus leis ta man šiame masių ir vidutini škumo adoracijos amžiuje pavartoti taip įsamiškai išstumtą elito žodį? Vis dėlto mažą grupelę žmonių pavargo nuo nuolatinio įtaigojimo būti linksmam ir pramogaujančiam ir pasiilgo vaka ro su senuoju menu, šį kartą su mūsų piano virtuozu Andriumi Kuprevičium.

Gandą patvirtinu: koncertas bus. Tuo tikslu A. ir V. Juodval kių namuose buvo suruoštas jauskus susibūrimas pasitarti ir susitarti dėl planuojamo koncer to. Dėkui Dievui, čia niekam Andriaus Kuprevičiaus pristaty ti nereikia — visi susirinkimo nariai arba labai seni arba kiek naujesni pianisto draugai, sekę jo karjeros kelią, nusidriekiantį nuo senojo Kauno per Alpių kal nus į Argentą, o paskui į prak tiškąją Ameriką. Sekėme tą jo kelią individualiai, dabar gi su siėje į krūvą griebėmės darbo. Per ilgai, Andriau, nebuvai mū sų padangėje.

Koncertui data numatyta ru denį, lapkričio mėn. 2 dieną, 3 val. p. p. Wilshire Ebell teatro koncertinėje salėje. Gi jungda masis prie visų mūsų, pažymint šiuos metus Ravelio ir Čiurlionio vardais, pianistas ruošiasi įjungti abudu kompozitorius ir savo kon certo programą.

Pradinė draugų grupė entu ziaistinga, nors ir negausi. Vėliau bandysime suklijuoti didesnį bū rį. Kompozitorės Giedrės Gu dauskienės rankose kiekviena idėja — taip ir šitoji — virsta kū nu. Prisijungę seni draugai Juod valkiai, Vytautas ir Vanda Zeleniai, Balys Geštautas, dr. Valen tinas Skirgaila, Raimonda Apeiky tė, Gasparas Kazlauskas, Liuci ja Zaikienė, Antanas Mažeika, na ir aš, nešina labai senų laikų prisiminimų, kuriuo štai neiš kenčių su visais nepasidalinusi. Tai tas neaprašomas džiaugsmo ir tautinio išdidumo momentas, kurį kadaise dar visai jaunas pia nistas Kuprevičius dovanojo ke lioms dešimtims jaunų lietuvių tremtinių. O buvo tai tuoj po ka ro galo Austrijos kalnų papėdėje, Fellkircheno miestely, neper toli žavingojo Bodeno ežero, kur tuo laikui buvo prisiglaudęs Čiurlionio ansamblis, sugebėjęs įsigyti draugų aukščiausiose Prancūzijos karinės valdžios sluoks niuose. Buvome tada pakviesti koncertuoti labai rinktinėje kar ininkijos ir jų šeimų grupė. Prancūzai savo igimtu estetiškumu šventei parinko seną, nuo stabų austrų pilaitės kiemą, gi žiūrovai susėdo gausiuose kelių aukštų balkonuose, gaubiančiuose kiemą iš visų keturių pusių, skęstantys pavasario žiedų kvėpėjime ir mėnulio šviesoje. Po mūsų Čiurlioniečių dainų į kiemą išėjo jaunas pianistas Andrius Kuprevičius atlikti gal vieną iš savo išpūdingiausių re čitelių. Kas tas pianistas? — klausė sužavėti prancūzai. Lie tuvis, — atsakė kiti, geriau susi pažinę su programa.

Nuo to vakaro praėjo jau be veik trisdešimt metų. Tą vasarą daina ir muzika įsigyti karo nu galėtojų eilėse draugai daug pa dėjo tiek mums Čiurlioniečiams, tiek gal ir kitiems lietuviams, su kuriais jiems teko susidurti. Nes

tokios draugystės nėra popieri nės, jos įrėžia randą žmogaus sie lėje.

Gal nesužavėsimė dabar šitais atoslūgio metais rinkimais ir po litiniais laimėjimais susirūpinu slių valdžios aspirantų nors ir ne gelinio pianisto koncertu. Bet pasidžiaugsime patys ir parodysimė jį išdidžiai savo rinkiniams draugams ir vietos spaudos at stovams. O kas žino? Gal ir pa lenksime vieną kitą nuomonę mūsų taip ignoruojamos tautos vardu pagarsinti.

Todėl su džiaugsmu sutinka me šį gandą ir skleidžiame jį kuo plačiau ir garsiau. Draugų nie kada nebus per daug.

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

2838 West 63rd Street

AKTIV. AUSV. NOSIES IR

GERKLES LIGOS

Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS

Akusherija ir moterų ligos

Ginekologinė Chirurgija

6449 So. Pulaski Road (Crawford

Medical Building) Tel. L U 5-6446

8007 W. 83 Pl. Justice, III 599-0500

Pirma ligonitis pagal susitarimą.

Jei neatsiliepa, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS

PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS

2801 West 63rd Street

Kampus 63-cios ir California

Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad.

6 iki 7:30 val. vakaro.

Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.

Pagal susitarimą.

Ofiso telef. 476-4042

Rezid. tel. WAlbrook 5-3046

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

2434 West 71st Street

Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.

antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik

susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė**DR. EDMUND E. CIARA**

OPTOMETRISTAS

2709 West 51st Street

TEL. GR 6-2400

Val. pagal susitarimą: pirmad. ir

ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad.

10-4, Šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960

DR. E. DECKYS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

Specialybė — Nervų ir

Emocinės Ligos

CRAWFORD MEDICAL BUILDING

6449 So. Pulaski Road

Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA.

6132 So. Kedzie Ave., W. 5-2670

Valandos pagal susitarimą. Jei ne

atsiliepa, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893

DR. A. B. GLEVECKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Specialybė Akty Ligos

3907 West 103rd Street

Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS

JOKSA

VAIKŲ LIGOS

2656 West 63rd Street

Pirmad., antrad., ketv. ir penkt.

nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8

val. vak., Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Afs PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

3844 West 63rd Street

Valandos pagal susitarimą

ODOS LIGOS — CHIRURGJA

DR. K. A. V. JUCAS

489-4441 — LO 1-4605

Jei neatsiliepa 561-1070

Ofisai

Ofisai: 2403 W. NORTH AVENUE

5214 N. Western Avenue

Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381

DR. F. V. KAUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1407 So. 49th Court, Cicero

Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad ir

šeštad. tik susitarus.

DR. TERESĖ KAZLAUSKAS

VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE

9755 W. 143 Street

Orland Park, Ill. 60462

Tel. — 249-0887

Valandos pagal susitarimą

ERDVĖLAIVIŲ
FOTOGRAFIJA

JAV dabar turi taip išstobulin tą erdvėlaivių fotografiją, kad ga li iš satelito, skriejančio 80 my lių aukšty nufotografuoti pokelį cigarečių ant žemės. Satelitų pa galba gali būti Egipto pilotų pa sikalbėjimas per 10 sek. perduo tas į Washingtoną.

NAUJAS BŪDAS SUSEKTI

VEŽI

Mayo klinikose Rocheste ry, Minn. jau su maždaug 7.000 žmonių patikrintas naujas būdas susekti plaučių vėžį — tūfiant mikroskopais skreplius ir juose ieškant vėžio ir į vėžį linkstan čių ląstelių.

Tel. ofiso ir buto OLYmpic 2-4150

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1443 So. 50th Avenue, Cicero

Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.

Išskyrus trečiadienius ir

šeštadienis 12 ir 4 val. popiet.

Tel. RELLance 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK

(Lietuvis gydytojas)

3925 West 59th Street

Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad.

nuo 12-4 val. p. p. 6-8

val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p.

trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

KODIKŲ IR VAIKŲ LIGOS

SPECIALISTE

MEDICAL BUILDING

Teatriniai laiškai iš Europos (8)

„Antraeiliai“ Šekspyro veikalai
Londone vėl atgyja

ALGIRDAS LANDSBERGIS

(Šis laiškas turėjo būti išspausdintas jau prieš keletą mėnesių, bet butelį, kurin jis buvo įkeltas, pagavo vandenys ir vėjas, norėdami pažaisti su juo. Atsiprašome už pavėlavimą).

„Žemiausios melodramatinės rusies teatrinis šlamštas“. Šie Bernardo Shaw žodžiai apie Šekspyro vėlyvąją pjesę „Cymbeline“ susumuoja ne tik jo, bet ir daugelio jo bendraamžių požiūrį į vadinamuosius „antraeilinius“ ir „trečiaeilinius“ Šekspyro vaidinimus. „Naivios, grubios, atgyvenusios, sentimentalios tos pjesės, matyt, buvo autoriaus sukrežtos, besipagiriojant ar basiskubinant atsikratyti įkyrių skolintųjų“.

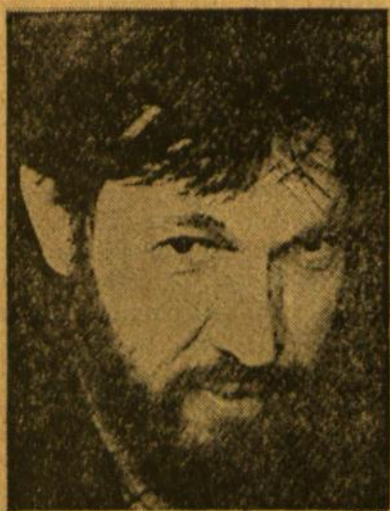
Kaip Shaw būtų nustebęs ir kaip jis būtų keikęs mūsų nepataisomą kvailumą, jei jam praėjusių metų vasarą būtų tekę lankytis Londone ir Stratforde. Kur tik bėpažvelgsi, jo pasmerkietieji „antraeiliai“ ar „trečiaeiliai“ Šekspyro veikalai: „Nepaklusniosios tramdomos“, „Cymbeline“, „Pericles“. Kažin ar žmonija kada beapsieks aukštesniąją pakopą, kurioje keliai jai buvo nurodę Shaw...

Kodėl po Antrojo pasaulinio karo toksai susidomėjimas „netobulosiomis“ Šekspyro pjesėmis? Tai didžiulė tema, į kurią deramai atsakyti reikėtų ištisos studijos, nes čia turime reikalo su sudėtinga pokarine estetinė revoliucija. Pasitenkinkime žvilgsniu į tai, kaip dabartiniai režisieriai konkretizuoja šiuos „netobulus“ veikalus scenoje.

Avangardinis režisierius ir kritikas Charles Marowitz „Pasiutobės tramdomą“ pastatė savo jau penkiolika metų vystomos sistemos rėmuose. Savo šekspyriniuose pastatymuose jis paprastai sukaipo ir sukeičia tekstą, rausiasi potekstėse tarp eilučių, ieško neištartų motyvų ir galimų veiksmų anapus teksto. Ir „Pasiutobės tramdomą“ jis apvertė aukštyn kojomis ir komediją paverė tragedija. Linksni žaidimai, kurių pagalba Petručio paverčia pasiutobę Katariną gera, romia žmona? Toli gražu. Marowitzo interpretacijoje Petručio yra moterų nekenčiantis diktatoriškas homoseksualas. Jis marina Katariną badu, kankina ją, išplauna jai smegenis. Katarinos paskutiniųjų monologų, kuriame ji automatiškai išsprendžia savo vyrą ir viešpatį, Marowitzas pastatė nusizūrijęs į totalitarinius teismus, kuriuose išskankinti ir injekcijų apgluminti kaliniai prisipažįsta „kaltais“ ir pagerbia sistemą.

Marowitzo metodas gali būti labai veiksmingas. Įprastiniai veikalai, kuriuos mes „žinome“ kaip interpretuoti, staiga prabyla visai nauja kalba ir suvinta skirtinga šviesa. Bet ar tai Šekspyro „Pasiutobės tramdomas“, ar Marowitzo variacija Šekspyrinėmis temomis? Atrodo, lyg režisierius įlįstų tarp eilučių ir išspraustų į visai naują erdvę. Gal jam reikėtų žengti dar vieną žingsnį ir su visais tais potekstiniais atradimais sugrįžti prie Šekspyro teksto.

O ką daryti su „Cymbeline“, ta daugelio pasmerkta „nerangia, primityvia pasaka“? Ankstesniuose pastatymuose jos grubumą būdavo stengiamasi pridengti puošniais kostiumais, dekora-

Charles Marowitz

cijomis ir šokiais (à la „masque spectacular“). Kitiems atvejais aktorai pasiūpavo iš teksto, tarsi atsiprašydami žiūrovų, kad rodo tokias naivybės. O kartais tekstas būdavo „pagerinamas“, išmetant „nelogiškumus“ bei „absurdiškumus“. Stratfordo pastatyme viso to buvo vengiama. „Cymbeline“ buvo statoma kaip pasaka, kaip „romansas“, su dera pagarba tam ypatingam žanrui. Taip, dramoje nuolat keičiasi vietovės; įvykiai neišplaukia iš aplinkybių, bet, tarsi, iškrenta iš dangaus, klišės kaupiasi, kaip pasakoje. Taip tebūnie! Fabulos ir psichologijos sąskaiton tedomuoja poezija. Logika teduoda kelią magijai. Tuose pasakiniuose rėmuose glūdi gili emocinė tiesa, žmonių kentėjimo ir susitaikymo tiesa. Tvyraujau toji tiesa. Ir paprastume scenovaizdys, kuriame išskiriamie pavieniai įvaizdžiai (pvz., didžiulis auksinis kiaušinis, iš kurio pasirodo Jupiteris), „Cymbeline“ suskamba ypatingą Šekspyro paskutiniųjų veikalų „erdvių muziką“ ir pasiekia žiūrovų širdis. (Sorry, Mr. Shaw).

O kaip „trečiaeilinius“ Šekspyro vaidinimus išprausti į komercinį West Endo teatrą? Štai „Prospect Theatre Company“ receptas. Paimt vėlyvą, retai statomą pjesę, sakykim, „Pericles“. Jos fabula padrika? Gerai, ją sutamprinsim, perkėle visa jos veiksmą į vyrų bordelį. (Šekspyras jin teidėjo vieną sceną, bet mes po tokio pakeitimo galėsim išspausdinti idomių plakatus ir patraukti net ir tokią publiką, kuri Šekspyro veikalais nesidomi). Scenoje visą laiką bus orkestras ir veikalo herojaus begaliniai klaidžiojimai scenoje neišs iš kabareto ribų.

Toksai priėjimas prie Šekspyro yra neabejotinai „sensacinis“, bet jame esama ir estetiškos logikos. Pačiame „Periklyje“ dažnai pakvimpa pigia siera rūgštinti ir kvėpalais apšlakstytais pelėsiais. Transvestizmas? Ir Šekspyro laikais berniukai atlik-

davo moterų vaidmenis. (Skerasai gavęs garsusis transvestitas Danny la Rue imituoja Mae West — kaip ji atrodė prieš 67 metus. Maži ir dideli aida!..).

Komerciniame, sensaciniame pastatyme vis dėlto išsilaiko originalo pusiausvyra tarp „blogio“ ir „gerio“, ypač pozityviasias roles vaidinančių aktorių dėka. Režisierius Toby Robertson pabrėžia vandenyno temą ir jūros muziką Šekspyro eilėse. Tuomi, atrodo, pateisinamas ir išviršinis fabulos palaidumas. Vietoj griežtos turinio logikos, matome audrų blaškomus veikėjus, kuriuos bangos perskiria ir vėliau sujungia. Orkestrėlis scenoje irgi suvaidina svarbią pastatyminę funkciją (kaip japonų „Kabuki“ ar Brechto spektakliuose). Muzikos palydimi, dainuojami ar deklamuojami monologai visai derinasi su originalo dvasia. Muzika taip pat „kontroliuoja“ staigius veiksmo lūžius.

Išdava: spektaklis, kuriame susipynę pigūs komerciniai ir veiksmingi teatriniai elementai. Pirmam veiksmui įpusėjus, pakyla ir iš salės demonstratyviai išeina moteris — ją, matyt, papiktino sensaciniai trūktiniai. Kai trečiame veiksmo veikėjai pradeda kalbėti apie „erdvių muziką“ ir amžiną taiką, beviltiškai atsidusę, išskuba kitas žiūrovas — jis, tur būt, atėjo pasismaguariaut plakatus seksualiniais pažadais, o čia jam bruka Šekspyro poezija apie pjesės vyriausią veikėją, klajūną Periklį:

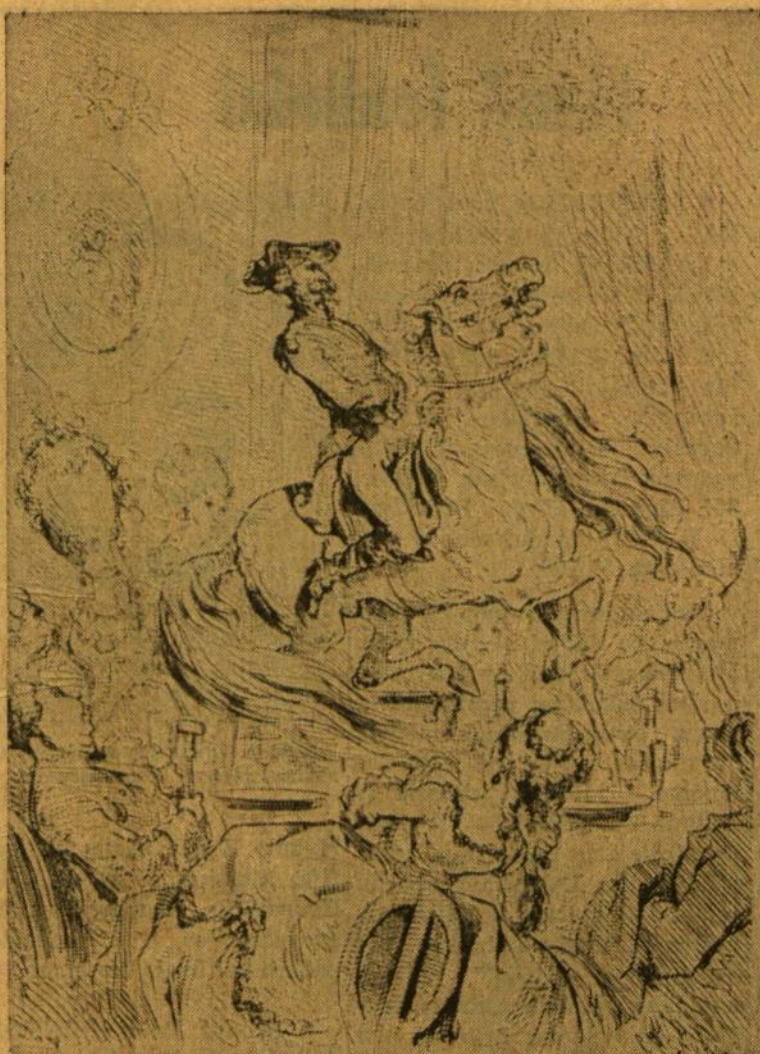
„Žmogus, kurį ir vandenys ir vėjai Beribėj teniso aikštėj pavertė sviedinėliu
Pažaišt su juo...“
Tuo ir baigiasi 1974-ųjų metų teatrinis laiškų seka. Uždanga!

Derek Jacobi (Periklis) ir Marilyn Tylerson (Marina).

Scena iš „Cymbeline“

Gustave Doré (prancūzas, 1833-1883) Muenchhausenso pasakojimų iliustracija

Didžiai gerbiamas pusiau pilietis

Arnoldo Felmanas, SUA EXCELENCIA... MEIO-CIDADA, Editora Culpolo, Sao Paulo, Brazilija. 1974. Kaina 20 kr. (3 dol.), 215 psl. (Ivadas Brazilijos Rašytojų draugijos nario Menotti del Picchia).

Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmečio proga Lietuvos konsulate Sao Paule D. L. K. Gedimino ordina konsulas prisegė Arnoldui Felmanui, 1906 metais Kaune gimusiam ir 1928 metais į Braziliją atvykusiam piliečiui, kuris šiandien yra pramonininkas, plačiai pažįstamas prekybos ir valdžios įstaigose. Savo — ir kartu Brazilijos imigranto — keliu Felmanas vaizdžiai, labai sklandžiai ir įdomiai atpasakoja portugalų kalba knygoje „Sua Excelencia... Meiocidada“ (Didžiai Gerbiamas... pusiau pilie-

A. SAULAITIS

tis). Autorius gabiai pina kitų nuomones, statistiką, dokumentus su savo pergyvenimais bei laimėjimais ir su imigranto politine, juridine padėtimi Pietų Amerikos didžiausioje valstybėje. Baigęs Prancūzijoje teisės mokslus, Kauno gatvėje išgirdo propagandą apie imigraciją Brazilijon, ir jau kelionėje laivu tapo bendrakeleivių ir lietuvių vertėju bei vadovu. Įstojes į nejudomojo turto bendrovę, iš karto ieškojo priemonių imigrantams surasti tinkamas gyvenamąsias sąlygas. Iš to išaugo tiesiog aistra kovoti už Brazilijos natūralizuotų piliečių teises, kurios ypač nuo 1938 metų žymiai skyrėsi nuo gimusiųjų brazilų teisių. Felmanas paaikšina jau paskutiniuose knygos skyriuose, kad jo gyvenimo ir šios knygos tikslas yra remti naujuosius piliečius ir tuo pačiu puoselėti meilę bei pagarbą Brazilijai.

Bet kodėl tas klausimas iškilo? Savais ir kitų žodžiais Felmanas įrodo, kad Brazilijos pilietybę priėmęs svetimšalis praktiškai lieka svetimšalis, „susiđejęs, bet be moterystės“, atsisakęs senosios savo tėvynės ir likęs be naujosios, kadangi natūralizuotajam suteikiamos teisės tik pusiau, o tai esanti teisinė klaida. Ipiietintas gyventojas lieka pusiau pilietis, nors Brazilija yra kraštas, kuriame imigracija yra priimta šalies žymė. Šiuos teigimus paremia labai stipriai trys priedai: Sao Paulo universiteto teisės prof. Sylvio Rodrigues, buvusio Advokatų instituto pirmininko Joao de Oliveira. Filho ir imigranto filosofo Vilem Fluesser kalbos bei pasisakymai.

Felmanas moka skaitytoją priversti prie dėsno, kurį pats ne visada išdėsto. Kelis kartus apibūdina Brazilijos socialinę, ekonominę sistemą, kuri keturis šimtus metų laikėsi patriarchalinės tvarkos ir kurią kaip tik insdustrializacijos metu nuverstė padėjo imigrantai. Ir pati kiekiausia ironija yra, kad imigrantas, įvesdamas Braziliją į pramonės amžių, ypač po 1930 metų, padeda susteikti kraštui ekonominę nepriklausomybę, kai tuo pačiu metu jam neigiamos pagrindinės žmogaus teisės pilietybės srityje. Užtat

Pranas Visvydas

SANTA ANITA

Santa Anita hipodromo aikštėj
nelyginant vaizbūnas vaikštau:
šiaudinėj skrybelėj — orumas,
žiūromose — „Amforos dūmas“.

Žirgai prajoja. Nepavyksta.
Širdis jau ant žokėjo pyksta.
Ir ši diena, kaip vakarykštė,
vis rodo žemėn nykščiu.

Aplink žiūrovai ištvermingo miesto
mėgina nuorūkom mane paliesti.
Jie glosto klausą laimės aromatais
ir stebuklingą sarti debesyse mato.

Omai prisimenu galingą žodį —
tuntas.
Nubėgu prie langelio. Paprašau:
aštuntą!

VIDUDIENIO LIETUS

Vidudienio lietaus lašai
namus žemėnūgais puošia,
varvėdami languose
lyg Dievo parašai.

Dosnioji valanda! Laimingai
į žemę sunkias atgaiva.
Ir garvėžys atpūškia tingiai,
garuoja lyg kava.

Taip norisi lietaus bent lašą
mūlašinti į dvasios kaitrą
ir džiaugtis, kad ne aistra,
o derlių pranašauja kasos.

ir knyga pradeda pramonininkų tautybės duomenimis.

1962 metais statistika rodo, kad industrialai (kuriuos jis skiria nuo kapitalistų ir nuo paprastų administratorių) iki trečios kartos sudaro 84,3 nuošimčius visų pramonininkų Brazilijoje, o senųjų brazilų šioje klasėje esama tik 15,7 proc.: imigrantai — pirmoji karta — 49,5 proc., antroji karta — 23,5 proc., trečioji — 11,3 proc.; grynai vietiniai — 15,7 proc. Didžiausiam Pietų Amerikos pramonės centre, Sao Paule, šis imigrantų įnašas ypač jaučiamas. Brazilą skaitytoją Felmanas nuramina, sakydamas, kad užsieniečio įnašas nėra jo didesnis išsilavinimo ar protingumo išdava, bet kad jam pasitaikė tokia istorinė - socialinė evoliucijos kelyje proga. Kiek aiškiau priede išsireiškia Čekoslovakijos žydų kilmės filosofas, taip pat kaip ir autorius didis Brazilijos šalininkas, sakydamas, kad vietinis brazilas ramiau išgyvena krašto tikrovę, o imigrantas gali geriau tai pakeisti, kadangi jis pažįsta kitus modelius ar pavyzdžius, kurie skiriasi nuo senoviškos kolonialinės sistemos, pasilikusios ir po Nepriklausomybės paskelbimo 1822 metais.

Idomiausias skyrius liečia pačias iplietintų teises. Iš imperijos respublika virtusio krašto 1891 metų konstitucija natūralizuotiems užtikrino visas teises, išskyrus, kaip ir JAV-se, tapti prezidentu ar viceprezidentu. Po Pirmojo pasaulinio karo valdiškoje aplinkoje pradėjo dygti nuo patriotiškumo nukrypus nacionalizmas, kuris įtarinėjo kitataučius, kaip kokių šnipus. Nuo 1938 metų iki 1946 metų konstitucijos griežtėjo įstatymai, kurie po 1959 metų iki šių laikų pamažu atleidžiami, suteikiant vis daugiau lygybės viešiesiems ir kitiems piliečiams, kad ir po nustatyto metų skaičiaus pilietybę gavus. Bet knyga baigiamą ryžtingą viltimi, kad ir tų kraštutinių P. Amerikoje — jei ne visame pasaulyje — neteisningiausių įstatymų likučiai bus visai panaikinti.

Pokarinės konstitucijos dvasią privatūs klubai, kaip Sao Paulo arklių lenktynių draugija, pratęsė daug plačiau, negu numatė konstitucija. Bet Felmanas pabrėžia, kad pati brazilų tauta vis suomet užsieniečius priimdavo ir

priimę be diskriminacijos, kuri buvo ir yra būdinga nuo liaudies atsiskyrusiais valdžiai. Pavyzdžiui, 1946 m. dokumentas natūralizuotiems piliečiams draudžia ne tik tapti prezidentu, seimo bei senato federaliniais atstovais (kurie eventualiai prezidentą galėtų pavaduoti, bet ir teisėjais (nors gali būti prisaikdintais teismuose) kariuomenės kapelionais (nors gali būti atsargos karininkais), atsakingais už periodinę spaudą bei jos platintojais, kaimo mokyklos vedėjais ir pradžios mokyklos mokytojais. Draudžiama kitur gimusiems Brazilijos piliečiams vesti diplomatinės tarnybos narius, būti kooperatyvų valdybose, dėstyti portugalų kalbą, Brazilijos geografiją ar istoriją, būti savininkais ar vedėjais susijungimo priemonių įmonėse, būti lėktuvų tarnautojais, užsiimti bet kokią darbą jūros, ežerų ar upių laivuose.

Felmano ilgametę kovą palaikę seimo atstovai ir kiti valdžios pareigūnai nuolat cituoja kitus įstatymus, kurie dalyvavimą kai kuriose srityse riboja santykiu: 75 proc. gimę brazilai, 25 proc. užsieniečiai ir natūralizuoti piliečiai. Pavyzdžiui, sudaryti daugiau kaip ta nuosimty laivų igulos, arba gyvenančių 150 km. nuo valstybės sienų arba būti įmonių vedėjais 150 km. nuo sienos. Iš profesijų dar išskiriami chemikai: tik gimę brazilai gali užsienyje gauti diplomus pristatyti pripažinti šiam krašte.

Lietuviui skaitytoju būtu gal idomu sužinoti dar daugiau. Autorius paminia tarp 1946 m. konstitucijos 54-ųjų teisių, paneigtų kitur gimusiems Brazilijos piliečiams, kad bet kokia meninė programa privalo turėti kūrinių, parašytų Brazilijoje gimusių muzikų, dramaturgų ir t. t. Iš gyvų liudininkų žinome, kad II Pasaulinio karo metu buvo draudžiama telefonu, gatvėje, autobuse kalbėti svetimomis kalbomis, prez. Getulio Vargas valdžios buvo uždrausta užsieniečių draugijų nariams priimti Brazilijoje gimusiąją antrąją ir tolimesnes kartas, kad tokios organizacijos greičiau išmirtų; neleista periodinė spauda kitomis kalbomis. Kiekvienas Brazilijoje gyvenęs lietuviškos dvasios asmuo arba lankytojas iš kitur gali akivaizdžiai matyti tokios oficialios laikysenos, nors jau ir panaikintos, pasekmes lietuviškoje nuotaike, veikloje, net gal ir savigaroje. Autorius apie tai nekalba, ribodamasis daugiau teisi-

(Nukelta į 4 psl.)

GERBIAMAS PUSIAU PILIETIS

(Atkelta iš 3 pusl.)

niais ir pramonės klausimais.

Savo laimėjimus arba pastangas atskirai atpasakoja skyriuose, kurių tik vienas — apie Sao Paulo universiteto kūrimą — liečia įvyki, kur pats Felmanas nedalyvavo. Visi kiti pavyzdžiai būvusių Lietuvos pilietį (ir pagal Nepr. Lietuvos įstatymus tokiu likusį) kukliai, bet aiškiai parodo vedamojoje vietoje, visai be pagyrų, bet tik kaip vieno imigranto nuėitą kelią.

Štai beveik humoristiniai atpasakojimai šis metų aliejaus eksportą 1939 metais, kai Brazilija tapo vieninteliu šalis (Kinijai ir Japonijai pradėjus kariauti), kuri aliejų eksportavo. Neturėdami jokio statistinio pagrindo, brazilai augintojai prašė ir apskaičiavo nerealias kainas, vėliau sukniudami po milžiniško derliaus iššauktomis mažomis kainomis. Felmanas, nujaudamas krizę, savo supirktą metų aliejų pardavė akiai pasisekimu tikinčiam brazilui, "kad šis iš nuostolių supirktų ekonominių tyrimų bei statistikos svarbą". Autorius įstėgė pirmą Ekonominių tyrimų institutą ir buvo jo direktoriumi daug metų, patarnaudamas vietinei ir užsieniei pramonei.

Jo pastangomis Bostono universitete prof. Maurice Halperin įvedė specialų kursą apie Braziliją, kurį laikė visa eilė prekybininkų ir diplomato, o Sao Paulo valstijos gubernatorių prikalbino universitetui padovanoti vieną geriausių knygynų brazilų studijų srityje.

Nuo 1938 metų Felmanas bandė praversti liaudžiai namų finansavimo sistemą — rotatyvinį kreditą. Kolonialinės galvosenos valdžia ir pati bankų sistema nepriėmė jo minčių, ir tik 1964 metais federalinė valdžia tokią tvarką plačiai įvedė, gan panašią į JAV-se veikiančius metodus, kuriuos Felmanas daugelyje kelių ir ekonomijos studijose Columbia universitete 1948 metais tyrė. Sao Paulo įkūrė įvairiausias mifstos sritys (kurių dalyje gyvena daug lietuvių), kad net gyventojai pradėjo jį vadinti "neturtingųjų krikščioniu tėvu". Tais pačiais metais vedė derybas su Rockefellerio Fundacija, 1953 metais dalyvavo Liaudžiai namų studijų komisijoje, 1956 m. Bogotoje buvo atstovas pirmame tarpamerikiniame apgyvendinimo klausimų suvažiavime.

Knygoje aprašomame laikotarpyje Sao Paulis iš 800.000 gyventojų miesto 1928 m. išaugo į trijų milijonų 1956 m., o dabar, be priemiesčių, iki septynių. Kaip tik tarpkarinio laikotarpio dvarininkai tikėjosi pigios ir paklusnios darbo jėgos ūkiams, pagelbėdami lotynų kilmės imigrantų, o atvykę iš kitų kraštų, iskalbant apie 40.000 Lietuvos piliečių, juos nuvylė, nes tokiai patriarchalinei, feodalinėi, beveik vergijos sistemai jie nebuvo tikę, o greit išbėgo į miestus, kur ir suteikė pasipirkti pramonei, iki to laiko ribotai vien XIX a. įsteigtomis italų audyklomis.

Siekdamas įgyvendinti žmogaus teises, Felmanas papasakoja savo vaidmenį, kovoję prieš "baltųjų vergių" prekybą Sao Paulo mieste. Vėliau jis kandidavo Darbininkų partijai ir valstijos seimui, bet teismas jo kandidatūrą atmetė. Vyriausias teismas tik po ketverių metų pripažino natūralizuoto piliečio teisę būti kandidatui į valstijų atstovus. (O senoje 1891 konstitucijoje net tikri užsieniečiai dar galėjo būti miestų valdybose.).

Pagaliau 1961 metais Sao Paulis suteikė jam Garbės Piliečio titulą. Iškilnių proga pasinaudodamas, pats ir per draugus tęsia kovą už lygias teises visiems Brazilijos piliečiams.

1951 m. Felmanas įstėgė Sąjungą už natūralizuotų piliečių teises ir jai vadovauja iki šių dienų. 1952-1956 m. buvo jos išdėninku, nuo 1956 pirmininku Sao Paulo skyriaus prie Jungtinių Tautų nevaldiškų vienetų organizacijos, praveddamas ne tik JT vėjus, pavyzdžiui, UNICEF kalendarinių atvirukų, bet ir vietoje skiepinimo, sveikatos, menininkų ir kitus sąjūdžius, vis puoselėdamas JT mintį brazilų tarpe ir per įstaiga suteikdamas JT pageidaujamų ekonominių, socialinių ir kitų žinių.

Dar tenka paminėti vieną sritį, kuri liečia dabar spaudoje garsinamą "Brazilijos modelį" ekonominėje srityje, tai yra — valiutos realų vertinimą. Felmanas teigia, kad jo pradėta mintis nejudomojo turto srityje, iš pradžių visai nepriimta valdžios sferose, galų gale, aišku, ir su kitų parama, perėjo į lemiančią federalinės valdžios politiką.

Kol infliacija buvo apie 20 proc. per metus, nebuvo tiek jaučiama, kad vidutinės ir žemesniųjų luomų santaupos mažėja. Bet net ir nejudomame turte sudėti pinigai prarasdavo savo tikrą vertę, ypač kai infliacija pakilo daug smarkiau. Felmanas sugalvojo išgelbėti vieną didelį banką, siūlydamas jam parduoti turimas žemes vidutinei ir žemesnėms klasėms su 6 proc. palūkanomis per metus, kuriuos pirkėjas galėjo atsiimti su visais įnašais, išmokėjęs 50 proc. visos sumos, įėjusio to pageidautų. Tuo būdu ir savininkas turi namus ir bankas greitai gavo kapitalo iš bankroto išsigelbėti. Dabar valdžia įvedė "corecao monetaria", tai yra, prie santaupų bankuose pridėda ne tik nustatytą palūkanų mokestį, bet ir per tą laikotarpį nukritusią vietinio pinigų — krizeiro — vertę, kad visados santaupos kiltų, o ne kristų su infliacija.

"Pusiaur pilietis" parašytas lengva bet turininga portugalų kalba, gyvu stiliumi, nenukrypstant nuo pagrindinio tikslo: užtikrinti savo noru antrąją tėvynę pasirinkusiems lygias teises su šia krašte gimusiais.

(Pastaba. Trumpai apie Felmaną rašoma ir Liet. Enc. Papildomajame tome).

Philomena sako: -KAS NETAUPO ATEICIAI, TAS NESIRUOSIA SVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUI.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPRASTŲ KNYGUCIŲ 5.25%
\$1,000 įdėtas vieniems metams duos 6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuosimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. I. C.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Nauji leidiniai

• **AIDAI 1975 m. gegžės mėn.** Nr. 5. Mėnesinis kultūros žurnalas. Leidžia lietuviai pranciškonai. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., So. Boston, Mass. 02122. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams T. dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Žurnalą administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. "Aidų" metinė prenumerata \$12.00.

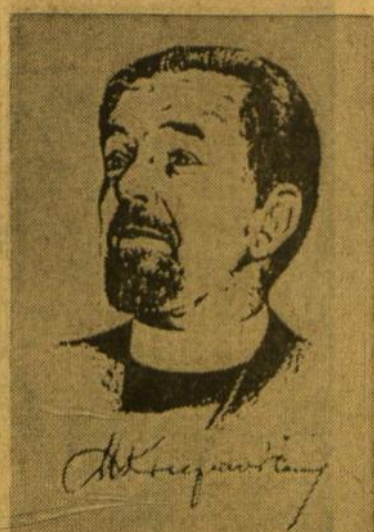
Naujas žurnalo numeris gera medžiagos dalimi skirtas vysk. Motiejus Valančiaus 100 metų mirties sukakčiai paminėti. Šia proga spausdinamas Pauliaus Jatulio straipsnis "Motiejus Valančius — idealus vyskupas" ir Antano Vaičiūnaičio — "Vyskupo Motiejus Valančiaus raštų stilius". Su Valančiaus epocha rišasi ir Sauliaus A. Girniaus raštas "Lietuvos katalikai rusų caristinėje priešpadoje". Įdomų atradimą pateikia Antanas Mažiulis, rašydamas apie lig šiol nežinomą, 1874-1877 m. sukurtą giesmę. Dailininkas Viktoras Vizgirda atsiliepia parodų, premijų ir meno kritikos reikalui.

Apžvalginėje žurnalo dalyje Vladas Jakubėnas rašo apie šiemetį Chicago Lietuvos operos pastatymą, minima Leonardo Šimūčio mirtis, žvelgiama į komunistinės moralės "pranašumą", kalbama apie "Aidų" pradžią. Pranas Skardžius recenzuoja naują prof. William R. Schmalstiego knygą "An Old Prussian grammar". M. Krupavičiaus "Atsiminimus" aptaria Alaušius, o A. Tyruolio sonetus — Vladas Kulbokas.

• **Petras Maldeikis, MYKOLAS KRUPAVIČIUS.** Monografija. Išeido Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga. Knygos viršelis dail. Petro Aleksos. Spaudė Draugo spaustuve 1975 m. Knyga didesnio formato, kietais viršeliais, 494 psl., kaina \$15.00, gaunama ir "Drauge".

Knygos puslapiai sugrupuoti į šiuos didžiulius skyrius: Savo kelio beišėjimas, Nepriklausomybės aušroje, Valstybininko keliu, Politika atsargoje, Išeivijos kovų fronte, Krupavičiaus veiklos versmės.

Knygos gale teikiamos labai parankios ir gausios nuorodos:

Mykolas Krupavičiaus monografijos viršelis, pieštas Petro Aleksos.

Mykolas Krupavičiaus bibliografija, Straipsniai apie Mykolą Krupavičių, Krupavičiaus knygų recenzijos, Kiti Krupavičiui pažinti šaltiniai, Vardynas.

• **Bronys Raila, PAGUODA.** Akimirksnių kronikos 6. Trečia dalis. Viršelio dailininkas — Kostas Jezerskas. Nidos klubo leidinys Nr. 94, 1975 m. Knyga arti 400 psl., kaina \$6.50, o kietais viršeliais — \$7.25, gaunama ir "Drauge".

Jeigu, linksmai kalbant, Dante parašė "Dieviškosios komedijos" trilogiją (Pragara, Skaisityla ir Dangų), tai kodėl Broniui Railai neparasyt mūsų išeiviskosios "žmogiškosios komedijos", paskleistos "Paguodos" trijuose tomuose. Juk tai irgi gana nuotykinga kelionė per lietuviškosios išeivijos pragarus, atkantes ir padanges, susitinkant ašes vėlinių ir angelų. Pirmųjų gal net, apščiau negu antrųjų. Ką padarysi — mat, ir Dante su vėliniais viskas kažkaip literatūriškai išėjo negu su angelais.

Juokas juoku, bet Railos "Paguoda" vis tiek lieka be galo spalvingu mūsų čionykščio, labiausiai kultūrinio brūzdėjimo dokumentu. Bet tokiu dokumentu, kuris įdomus ne vien tik su didžiuliu archivarui, bet ir kunkuliuojančios gyvybės dar sklidinam žmogul. Su autoriaus išvedžiojimais gali sutikti, gali nesutikti, bet knygos vis tiek negali numesti į šalį, skubėdamas ligi pačios pabaigos.

• **Konstantinas Avižonis, RINKTINIAI RAŠTAI I.** Bajorai valstybiniame Lietuvos gy-

venime Vazų laikais. Išeido Lietuvių katalikų mokslo akademija 1975 m., Piazza della Pilotta, 4 Roma, Italia. Spaustuvės išlaidos apmokėtos dr. Angelės Avižonienės lėšomis. Leidinys didelio formato, kaina \$16.00.

Pirmajam Konstantino Avižonio rinkinių raštų tomui įvadu duotas R. Krasausko straipsnis "Konstantinas Avižonis ir jo mokslinis palikimas".

Pati studija dalinama į šiuos skyrius: Įvadas — Bajorų luomo įsigalėjimas, I. Bajorai ir didysis kunigaikštis, II. Bajorų dalyvavimas įstatymų leidime, III. Bajorai valstybės dignitoriai ir urėdai, IV. Teisiamosios valdžios silpnumas ir bajorų nesiskaitymas su ja, V. Valstybės išdorojimo aplaidumas, VI. Menkas bajorų rūpinimasis krašto saugumu, VII. Lietuvos ir Lenkijos bajorų tarpusavio santykiai, Pabaiga — Bajorų reikšmė valstybėje ir menkas valstybės reikalų supratimas.

Gale dar pridėta santraukos vokiečių ir anglų kalbomis, o taipgi Rodyklė.

Bronio Railos "Paguodos" III dalis, viršelis pieštas Kosto Jezersko.

• **BOOKS ABROAD, Vol. 49, Number 2, Spring 1975.** An International Literary Quarterly. Sponsored by The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask.

Žurnalas didelio formato, išleista keturis kartus metuose, kiekvienas numeris apie 200 psl. Žurnalo metinė prenumerata 10.00 dol. Adresas: Books Abroad, 1005 Asp Ave., Norman, Okla. 73069.

Naujo numerio straipsniai koncentruojasi apie temą: With and Beyond Structuralism. Ne vienio vietos, kalbant apie strukturalizmą, vis minimi ir mūsiškio prof. Algirdo J. Greimo pavardė. Pasaulinėje naujų knygų apžvalgoje recenzuojama Vilniuje išleistas Algimanto Bučio veikalas "Romanas ir dabartis" ir 1974 m. "Poezijos pavasaris". Ispaniškose naujienose Birutė Cipliauskaitė aparia Octavio Paz "Children of the Mire: Modern Poetry from Romanticism to the Avant-Garde".

• **Kun. Vytautas Bagdanavičius, M.L.C., VIENUOLINIS GYVENIMAS** Arkivyskupo Jurgio Matulaičio sampratoje. Vedamosios minties ir dvasios skaidra, Išeido Immaculata Press rankraščio teisėmis 1975 m. Leidinys 88 psl.

Tai paskaitos, autoriaus skaitytos dvasinio atsinaujinimo mėsnyje Nekalto Prasidėjimo Marijos seserų grupei Putname. Anot autoriaus, šios paskaitos buvo skirtos seselėms, bet jos gali būti naudingos kiekvienam, norinčiam pažinti ark. Jurgio Matulaičio dvasia, ar apskritai norinčiam susigaudyti kai kuriose krikščioniško tobulumo problemose.

• **DIEVUI IR TAUTAI.** Leidinys Mykolas Krupavičiaus paminklo pastatymo proga. (With English introduction). Išeido Paminklui statyti komitetas 1975 m. Chicagoje. Leidinys 60 psl.

DEŠIMTAS O. L. MILAŠIAUS
BIČIULIŲ DRAUGIJOS SĄSIUVINIS

1974 m. pabaigoje Andre Silvairė leidykla Paryžiuje išleido dešimtąjį "Les Amis de Milosz" draugijos sąsiuvinį, kuriame daugiausia aptariamos O. L. Milašiaus poetinės kūrybos eiliavimo savybės. Šis sąsiuvinis taip pat susietas su O. L. Milašiaus nuotais mokslinis palikimas".

Pati studija dalinama į šiuos skyrius: Įvadas — Bajorų luomo įsigalėjimas, I. Bajorai ir didysis kunigaikštis, II. Bajorų dalyvavimas įstatymų leidime, III. Bajorai valstybės dignitoriai ir urėdai, IV. Teisiamosios valdžios silpnumas ir bajorų nesiskaitymas su ja, V. Valstybės išdorojimo aplaidumas, VI. Menkas bajorų rūpinimasis krašto saugumu, VII. Lietuvos ir Lenkijos bajorų tarpusavio santykiai, Pabaiga — Bajorų reikšmė valstybėje ir menkas valstybės reikalų supratimas.

Gale dar pridėta santraukos vokiečių ir anglų kalbomis, o taipgi Rodyklė.

Yves-Alain Favre (12-31 p.) rašinyje "Le fantasque dans 'Les Sept Solitudes'", pabrėžia, kad to rinkinio kūrinių pirmu žvilgsniu tarpusavyje mažai tesurišti. Panašiai, sako, yra ir su tų kūrinių ritmu. Paskirų kūrinių poetinė struktūra, jų skiemenų kaita nenuosekli, ir todėl tas rinkinys galys būti kiek panašus į savarankiškų eilėraščių kratinį. Tačiau iš tikrųjų "Les Sept Solitudes" rinkinys turis realų ir gilų vientisumą, poeto įnoringumą (fantasques), kuris vadovauja to rinkinio kūrinių motyvams ir formai. Neabejotina, kad to rinkinio kūrinių kūrybinė vaizduotė yra atspalaidavusi nuo bet kokių suvaržymų ir vadovaujasi savo kaprizais, įnoriais ir klajokliškumu. Anot Yves - Alain Favre visos tos įnoringumas vien tik padeda nuslėpti, užmaskuoti vidinį poeto liūdesį, jojo sielvartą. Vis dėlto poetas čia nesivadovauja vien fantazija. O. L. Milašius to rinkinio kūriniuose fantaziją apvaldo, kad, tuo keliu eidamas, pats lengviau apvaldytų savo sielvartą. Ši rašinių dokumentuoja daugybę išnašų ir citatų.

Kronikoje duodamas prof., poeto ir žurnalisto Pierre Mathias

Tai informacija apie patį Krupavičių, jo paminklui statyti komitetą veikia ir kt. Leidinys gausiai iliustruotas daugiausia Krupavičiaus laidotuvių nuotraukomis. Puslapiuose vietos daugiausia užima laidotuvėse pasakytos kalbos.

• **Jonas Aistis, KANAUNINKAS JUOZAS TUMAS - VAIZGANTAS.** Atspaudas iš Lietuvos katalikų mokslo Akademijos "Suvažiavimo darbu" VIII - tomo. Atspaudas 14 psl., išleistas Romoje 1974 m.

• **MOSŲ ŽINIOS, 1975 m. birželio mėn. 8 d. Nr. 11.** Lietuvių jėzuitų ir jaunimo centro biuletenis. Leidžia lietuviai jėzuitai Chicagoje. Atsakingasis redaktorius kun. Alg. Kezys, S.J. Biuletenį redaguoja Danutė Vakarė. Administruoja P. Kleinoštas, S.J. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636.

Siame numeryje A. Tamošaitis, S.J. rašo apie tikėjimą ir stebuklus. Taipgi duodami iliustruoti aprašai Valančiaus sukaštutinės vakaronės, moterų dailininkų parodos, Šiluvos koplyčios aukotojų pagerbimo, moksleivių ateitininkų studijų dienų, Jėliu teatro ir kt.

• **AKIRACIAI, 1975 m. gegužės mėn. Nr. 5.** Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press Inc. Redaguoja redaktorius kolektyvas. Adresas: 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė 10 numerių prenumerata 6.00 dol.

Be kita ko, spausdinamas pokalbis su dr. Vanda Struogiene, atsiveikinama su aktorium Leonu Barausku, rašoma apie marksizmą. Rytuose ir Vakaruose.

• **BENDRADARBIS, 1975 m. Nr. 19.** Bendradarbių redaguojama ir leidžia Nekaltai Pradėtosios Marijos seserų Putname. Leidinys 24 psl. Tai gyva ir gausiai iliustruota informacija apie putnamečių seselių veiklą, jų bendradarbius geradarius ir kt.

nėkrologas. Prof. Mathias buvo vienas tos draugijos steigėjų ir ilgametis valdybos narys. Aplamai per visą savo veiklos laikotarpį draugija vien iš garbės komiteto 27 narių jau neteko 5, o iš 8 valdybos narių — net trijų, labai veiklių savo narių (Jacques Buge, Louis Guillaume ir Pierre Mathias).

Išleistas dvi O. L. Milašiaus kūrinių plokštelės, kurių viena (su Rubenzah arba Scenos iš Don Juano tekstais) 1974 m. gavo Charles-Gross Akademijos "Grand prix internationale" (teatro grupėje). To teksto vaidinimus artistas Laurent Terzieff su grupe vaidintojų 1973-74 metais labai dideliu pasisekimu vaidino kelioolikoje miestų Prancūzijoje ir Šveicarijoje.

O. L. Milašiaus kūryba vis ir vis cituojama naujose prancūzų literatūros knygose ir enciklopediniuose žodynuose.

J. Dainauskas

Norom nenorom

SUK. SUK RATELĮ

Tautinių šokių grožį geriausiai pamatai, sėdėdamas balkone. O iš viršaus gali apžvelgti visą jų permainingą eigą.

Todėl patarčiau garbės svečius sodinti ne parterėje, o viršuje.

Los Angeles LB jaunimo ansamblio 19-jė šventėje, birž. 1 d. Culver mieste, tik mesokantis jaunimas ir šiaip svečiai pakliuvo į balkoną ir, suprantama, viską matė kaip ant delno. Valdas tarpais buvo pasigerėtinus, palydimas plojimu ir tylija muštaba. Ir sutrauk tu man tiek gražaus, drausmingo jaunimo!

Išėivijoje turime gabių šokių vadovų. Kiekvienas jų savaip garsina gyvastingiausią lietuvių meną — tautinius šokius. Grandinė, Gyvataras, Grandis, Gintaras ir panšis vardai yra tų mūsų kultūros žodyno dalimi.

Onos Razutienės vadovaujamas Los Angeles LB jaunimo ansamblis gal ir neturi išpuodingo vardo (nors turėtų išgyti), bet gaumumu, jaunūlyno amžiaus įvairumu ir metų metais neblėstantia energija yra imponuojantis lobs. O Razutienė tebelieka brestantį jaunimo magnetas, kasmet pritraukiantis naujausias molekules.

Tik pasižiūrėkime į tuos grakščius arba veržlius judesius. Į plaukų į šypsenų spindėjimą. Į tautinių rūbų, karolių, juostų, kaspinių, karūnų spalvyną. Tik žvilgtelėkime į laimingus tėvelius, auditorijoje stebinčius savo pumpurų augintinių šoki. Apmat džiaugsmas.

Tiesiog kyla ūpas iš vietos, nueiti prie baro, užsakyti taurelę ir iki dugno išlenkti už visų šokėjų ir jų tėvelių sveikata. Jėliu teatro ir kt.

Bet šokėjai ne vieni. Čia pat scenoje plūša jaunieji pranešėjai Jūratė Pažeraite ir Linas Kojelis. Broliuk, tu mano mielas, — abiem kalbom jie gražiausiai aptaria būsimų programos numerius.

Čia pat ir suomių jaunuolių orkestrėlis "Latvala", alsuojantis lietuvių dvasia ir iš pėties trenkiantis (kartais net per sparciai) suktni, žusta, gyvatarą, kalvelį, malūną, vėdarą...

Čia ir gabūs akompaniatorai: pianinu P. Barauskienė ir akordeonu jaunasis R. Polkaitis. Čia ir mūsų brangieji kompozitoriai, kurių dainas dainuoja jaunimas, B. Budrūnas ("Ei, jaunyste"), ir "Šiandien mūsų šventė" ir G. Gudauskienė ("Gintareliai") ir (Nukelta į 5 pusl.)

(Atkelta iš 4 pusl.)

"Tėvynės maršas"). Matome ir švelniąją Alę Rūtą — Arbiene, niekad neatitokstančią nuo jaunimo, visuomet randančią skalsų žodį šventės atidarymui. Čia plonimui pagerbiamas ir daugelio dainų tekstų autorius Vytė Nemunėlis.

Neužmirštinis ir Povilas Jasikonis — uolus filmuotojas, garso inžinierius. Taip pat ir jaunimo šventės globos komitetas, sudarytas iš taurių asmenybių, ne labai mėgstančių, kad jų pavardės būtų minimos spaudoje. Ak, santūrumas!

Taigi — už visus pakelkime kaušą senolių midaus, jei toks po ranka pasitaikytų. Tada smagiai užtraukime budrūnišką triauksį "Valio".

Suprantama joks saviveiklinis šokių pasirodymas negali virpėti Izidoriaus Vasyliūno smuiko tobulumu. Vis lieka visokių mažmožių kritikai (o iš ko jie duoną valgytų?).

Kažkodėl šį sykį prie durų pritrūko programų. Kažkas pasistiešino, kad jos prieš savaitę buvo išgrabstytos parapijos kieme.

Stigo balkone ir tvarkdary, vakarietišku papročiu mandagiai parodančių kur sėstis. Tam jaunuoliška parama būtina.

Dainų dauguma nuskambėjo nedrausiai — tyliau nei Nemunėlio tekėjimas. Tarpais girdėjosi tik pačios vadovės sopranas "Suk, suk rateli". Reikėtų išmokyti tekstus, arba nedainuoti tiek daug dainų. Juokinga matyti scenoje stambų bebalsį chorą.

Havajietiškas intarpas, nežinrūnt dailaus D. Jasulaitės šoki-mo, netiko šventės lietuviškai visumai. Taip pat ir dinamiškų šokių buvo per daug. Todėl ramiai, kilniai, su gėlėmis atlikta "Sadutė", kaip atgaiva, tapo šventės viršūne.

Apipavidalinime pasitaikė nedarnumų, palaidų galų, laiko efektyvumo, ypač pereinant iš vieno į kitą numerį. Atrodo, režisūrės pastiprinimui ir choro paruošimui reikia surasti pagalbininkų. O kur jų gausi? Nežinau kur, bet kad jie yra, žinau.

Antroje dalyje repertuaras buvo sumanias surišas į "Lietuviškų vestuvių" paveikslą. Čia su valdyba bent trumpai pasirodė A. Tumas (piršlys), I. Bužėnaitė (jaunoji, V. Bandžiulis (tėvas), A. Klorytė (motina), T. Stančikas (jaunasis), V. Butkytė, D. Vidugirytė, D. Pretkutė, R. Polikajis ir kiti šokėjai.

Kai vienai šokančiai mergaitei pabiro karoliai, pagalvojau: Tai geras ženklas. Karoliai, kaip grūdai, pasėti atneš derlių, ir ateityje bus gražios šventės, ir kles-tės mūsų jaunimas.

Pr. V.

WAGNER and SONS

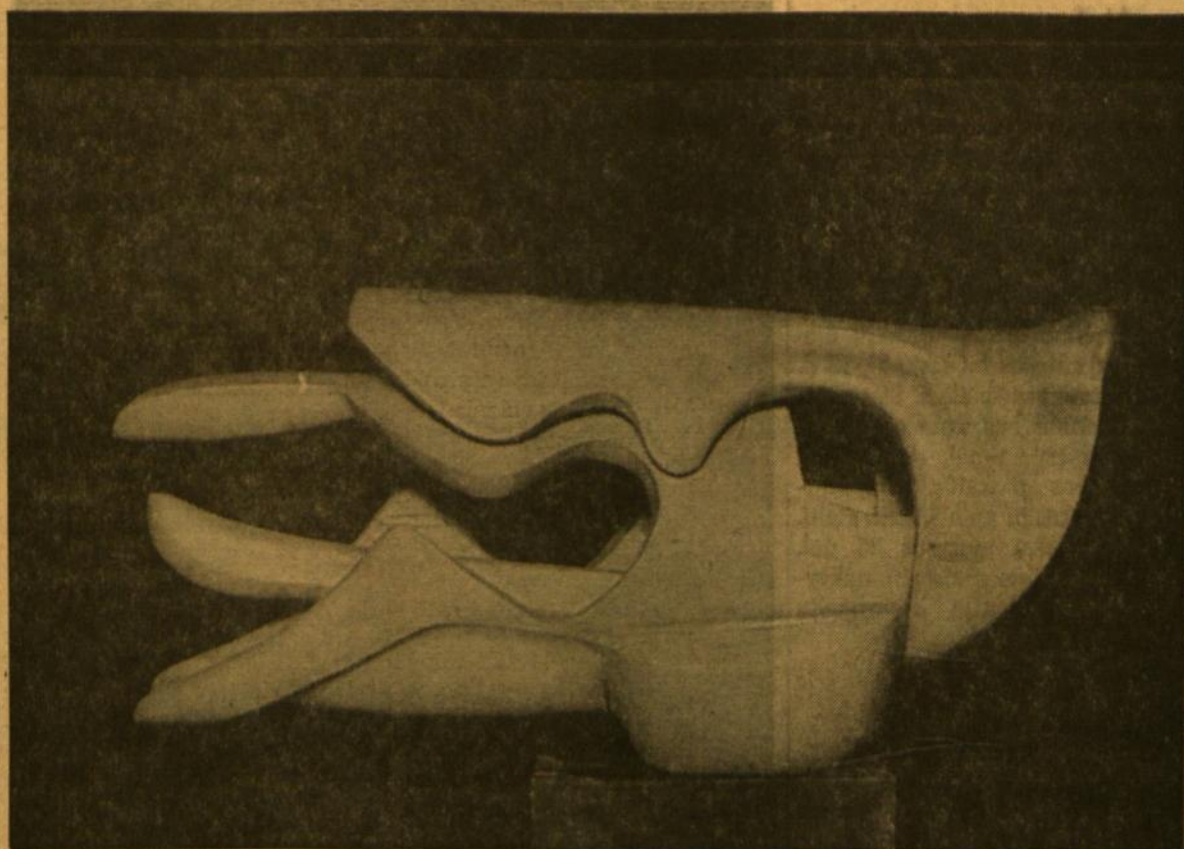
TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas juma
patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

"LIETUVOS ATSIMINIMAI"

Radio Valanda jau 30 metų tarnauja New Jersey, New York, ir Connecticut lietuviams! Kas šeštadienį, nuo 4 iki 5 val. p. p., iš WEVD Stoties New Jersey (1330 kil., AM ir 97.9 meg. FM).

Direct — Dr. Jokūbas J. Stukas
Mountainside, N. J. 07092
Tel. 232-5545 (code 201)

Kviečiame taip pat klausytis — Lietuviškų kultūrinių Valandų anglų kalba, iš Seton Hall Universiteto radio stoties (New Jersey WSOU (89.5 meg. FM) Pirmadienį, 7:30-8:30 v. v. (Vadovauja prof. J. Stukas)

Antanas Mončys

Gyvulio kaukolė (medis)

REMKIME KENT STATE UNIVERSITY LIETUVIŲ STIPENDIJŲ FONDĄ

Jau keleri metai Kent State University, Kent, Ohio, turi nuolatinius lietuvių kalbos kursus. Per paskutinius 10 metų KSU biblioteka surinko nemažą lietuvišką rinkinį (Lithuanian Collection), kuris kasmet vis didinamas. Šiuo metu šis rinkinys jau turi daugiau kaip 7,000 vietų: žodynų, knygų, laikraščių ir žurnalų rinkinių, įvairios archyvinės medžiagos bei mikrofilmų. Pasinaudojant šiais šaltiniais, jau yra parašyta viena daktaro disertacija ir kelios magistrų tezės.

Neseniai KSU fundacija įsteigė specialų Lietuvių stipendijų fondą, Lithuanian Fellowship Fund. Jam norima surinkti apie 50,000 dolerių. Šio kapitalo procentai įgalintų KSU kasmet skirti tinkamą stipendiją lietuviškos studijoms. Pirmoji stipendija galima būtų skirti, kai bus surinkta apie 20,000 dolerių. Kadangi kol kas laikai ekonominiui atvilgiu nėra labai palankūs, aukos į šį fondą plaukia labai mažai.

Nuomonės ir pastabos.

APIE KALBOS MOKĖJIMĄ

Mano draugai juokiasi, kad kultūros priedo redaktorius mokas mane lietuvių kalbos. Man tai nė kiek nejuokinga, nes aš visada atsimenu mano amžino atminimo motinos, garbingos kaimietės, pasakymą: amžinai mokais, ir kviailas miršti. Dar ir kitaip skamba mūsų žmonių išmintis: mokyti niekad nėra per vėlu. O kalbant apie kalbos mokėjimą, ir ne mūsų kalbininkai patardavo mums jos mokytis iš kaimo pusbernių ir piemenų? Tad kas čia juokinga, jei pasimokom iš kultūros priedo redaktoriaus? Jei a. a. M. Krupavičius net ir su vėliniu ketino eiti obuoliauti, kad tik Lietuvai būtų naudos, tai kodėl man nebūtų pravartu pasivaikščioti su kultūros priedo redaktoriaumi, kad tik jis man padėtų išbristi iš lietuvių kalbos klaidų?

Lietuvių kalbos srityje, galima sakyti, aš esu savamokslis. Baigiau gimnaziją prieš daugiau, kaip 50 metų, o kiek toli buvo tada pažengęs lietuvių kalbos mokslas, patys galite įsivaizduoti. Mano kalbos mokytojas buvo Murka. Jis, rodos, buvo neblogas kalbininkas ano meto supratimu, tačiau, kad būtų mums įkalę tvir-

bai pamažu. Specialus šio fondo komitetas prašo visų lietuvių bei lietuvių organizacijų paremti šį fondą pinigine auka. Aukos atleidžiamos nuo pajamų mokesčių. Aukas prašome siųsti:

Lithuanian Fellowship Fund
Kent State University Foundation
Kent State University
Kent, Ohio 44242

(Čekius rašyti: Lithuanian Fellowship Fund).

Lietuvių Stipendijų Fondo Komitetas:

Gen. Kon. Juzė Daužvardienė,
Garbės Pirmininkė
Dr. Antanas Klimas, Pirm.
Dr. Rimvydas Šilbajoris, Vice-pirmininkas

Dr. John F. Cadzow, Ild.
Prel Jonas Balkūnas
Dr. Kęstutis Keblys
Dr. Antanas Musteikis
Dr. Algis Norvilas
Kun. Kzimiras Pugevičius
Dr. Julius Slavenas
Dr. Jack J. Stukas

tus lietuvių kalbos rašybos ir kitokių pagrindus, negalėčiau pasakyti. Galų gale ir negalėjo įkal-ti, nes tokių pagrindų labai trūko arba ir iš viso dar nebuvo. Tad tiek Murka, tiek kiti lietuvių kalbos mokytojai daugiausia vadovavosi savo individualiomis pažiūromis į kai kuriuos kalbos dalykus, kitaip sakant, mokė mus, kaip kas išmanė.

Kyla klausimas, ar šiandien daug kas pasikeitė? Be abejo: lietuvių kalbos mokslas padarė milžinišką pažangą, bet... plačioji publika vis dar teberaso su klaidomis, laikraščiai vis dar turi kalbos skyrelius, mokovai vis dar tebeaiso klaidas... Taip buvo laisvoje Lietuvoje per visą nepriklausomybės laikotarpį, taip yra išeivijoje. Tikrai nežinau, bet, rodos, ir pavergtoje Lietuvoje kalbos skiltelės iš laikraščių neišnyko arba bent netruksta nusiskundimų, kad visuomenė vis dar neišmoko taisyklingai lietuviškai rašyti. Kur čia šio pakastus?

Gal kalta mokykla, kad neišmoko jaunimo taisyklingai rašyti, gal kalta visuomenė, kad per mažai rūpinasi lietuvių kalbos kultūra, galų gale gal kalti

patys kalbininkai, kad per pusšimtį metų tvirtiau nenustatė rašybos dalykų. Kartais man susidaro įspūdis, kad mūsų rašyba nuolat juda, kaip ant "siūbuojančios žemės". Dabar girdėti, kad Lietuvoje kalbininkai vėl ketina "pertvarkyti" kai kuriuos rašybos dalykus. Reikėtų ne "pertvarkyti", o kaip reikiant sutvarkyti ir sutvarkyti ilgesniam laikui. Jei kartais daro klaidas ir nuosirdžiai besidomį kalbos pažangą kultūrininkai, tai ką bekalbėti apie plačiąją visuomenę, kuri nuo tų dalykų stovi nuosaliau? Tur būt, dar ilgai reikės kalbos skiltelių laikraščiuose...

Lietuvių kalbos Didžiamame Žodyne yra trys pavadinimai: beždžionė, beždžionė ir beždžionė. Žinoma, čia labiausiai tikėtų beždžionės pavadinimas, nes tas Afrikos sutvėrimas gerai kvapniais nepasižymi. Bet mes, lietuviai, esame kukli ir drovi tauta, tad iš beždžionės padarėme beždžionę, bet kadangi tas žodis dar vis dėlto primena kvapą, tad beždžionę "nukvėpinome" iki beždžionės. Niekio nebūtų nuostabaus, jei natūralistai pareikla-lautų grįžti prie pirmąpradžio ir jau tiksliausio jos pavadinimo, būtent, beždžionės...

Vyt. Alantas

POEZIJOS KONKURSAS

Žurnalas "World of Poetry" (801 Portola Dr., Dept. 211, San Francisco, Calif. 94127) paskelbė poezijos konkursą. Autoriui paliekama laisvė pasirinkti rašymo stilių ir temą. Didžioji premija — 1000 dol., mažesnių bus dar 49 — pinigais ar kitomis dovanomis. Kiekvienas premijuotas eilėrašitis bus paskelbtas tame žurnale. Paskutinė data atsiųsti eilėraščių konkursui yra 1975 m. birž. 30 d.

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

IS BOSTONO IR NEW YORKO

Kaina nuo \$739.00

DAR YRA VIETŲ ŠIOSE GRUPĖSE

rugpjūčio 20
rugšėjo 3

rugšėjo 19
lapkričio 21

gruodžio 19

Prie šių grupių galima jungtis iš kitų miestų su papildomu mokesčiu: pav. vykstantiems iš Chicago \$119.00, Clevelando \$2.00, Detroito \$1.00, daugiau

Patartina registruotis iš anksto — vietų skaičius ribotas.

Dėl smulkesnių žinių kreipkitės į

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE

393 West Broadway, P.O. Box 116

So. Boston, Mass. 02127

Tel. (617) 268-8764

Savininkė: ALDONA ADOMONIENĖ

Air fares subject to Government approval.

Filmų įvairumai

STASĖ SEMENIENĖ

Hollywoodo dekadansas

Nathanael West atskleidė amerikiečiams viziją savo romane "The Day of the Locust" 1938 m. Dabar John Schlesinger surežisavo spalvotą, brangų, drąsų, epinį filmą "DAY OF THE LOCUST". Jame Hollywoodas imamas kaip metafora tokiai Amerikai, kuri žengė nuo depresijos į karą, o jos visos fantazijos visškai išseko, kol visa, kas liko, tėra anarchija. Visas pasakojimas sukasi apie saulelę charakterių, kuriuos galima apibūdinti groteskiniais — sudarkytai komiškais, keisto įmantrumo tipais.

Antraštelėje minimi "locusts" — žiogai yra maži žmogeliai, tokie pilki beveidžiai ir liūdni, kurie susiburia ant saulės Los Angeles mieste, laukdami niekad neatėinančio autobuso. Juos supa dirbtinis blizgesys triukšmingojo Hollywoodo, kuris pina jiems avajones, tikrai daug laimingesnes, o kartais atrodo net daug reališkesnes, negu pati Amerika 1930 metais. Tačiau vieną dieną tos avajonės subyrės, ir žiogeliai, lyg spiečius, pakils, o visa trapi ir silpna visuomenė griausmingu trenksmu sugrius.

Tokia buvo West atidengtoji vizija.

Turinio pasakotojas Tod (William Atherton) pradžioje visai neatrodo groteskinio tipo. Jis atkeliavo iš Amerikos rytų į Hollywoodą, apsiturinęs ir išprusęs, elegantiškas ir civilizuotas, ir ieško darbo menų studijoje.

Anatolijus Kabrys

KARONA

Istorinė trilogija
Mindaugo epocha

Tinka vaidinti, skatinti ir deklamuoti mokyklose, universitetuose, parengimuose, minėjimuose. Visose trilogijoje yra 9 voliumai, 27 pav. veidai, prologas ir epilogas, 320 pusl. kietas viršelius su applanu, didelio formato, gražiai išleista. Tai vertinga dovana atostogų, mokslo baigimo ar bet kuria kita proga.

Kaina \$6.50 įskaitant ir persiuntimą. Užsakyti —

L. DIALOGAS, 4304 West 55th St.,

Chicago, Ill. 60632

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REKLAUJAMYS FOTOGRAFAMS
IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami Ma įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pinais užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarą iki 9 val.

3314 West 63rd Street

Tel. Prospect 6-8998

Chicago, Illinois, 60629

nas, garbė, pagėrimas nuo realaus gyvenimo.

Tod myli Faye, kuri nemoka atsakyti meile. Jos visos mintys — filmo karjera. Tą bekrauję mergaitę myli ir Homer šunišku atsidavimu. Žiūrovas, stebėdamas Homerį, svarsto, kad niekas negali taip žemai pats apie save galvoti be viduje sukauptos, lyg butely augančios ir verdančios pagiežos, kuri kada nors išsivers visa deginančia lava.

Gal ir sveikiau neatidengti turinio pabaigos ir nesugadinti žiūrovams susidomėjimo jo vystymusi.

Donald Sutherlando valdyba yra vienas šio filmo nustebimų. Jis pažėgė nupiešti mums tokį visiškai pasyvų charakterį, kad jau vien jo tylėjimas tampa agresyvu.

Filmas tikrai ne vaikams. Vietomis jis yra net laukiniškai žiaurus, klaidkiai šurpus, ypač paskutiniai įvykiai prie Graumano kiniečių teatro.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 5 v. v.

7 1/2 %

Mokamas už 6 m.
certifikatus.
Minimum \$1,000

6 1/2 %

Mokamas už 1 m.
certifikatus.
Minimum \$1,000

5 1/4 %

Mokamas už
investavimo
sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnaviną ir geriausius pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA

1975 m. Sportinis,

ekonomiškas

2 durų Hardtop

Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALIANT — 2 durų ar 4 Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai patalsys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 7-1515

Nuo

1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalus visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą.

Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$40,000.00

Frank Zogas, President

4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4470

5 1/4 %

All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2 %

4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000.

RED. EMILJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60652. Tel. (312) 927-3090

NENUVERTINKIME IR MUZIKOS

Dvejus metus dėčiau dainavimą lituanistinėje mokykloje. Dainavimo ir tautinių šokių mokytojo darbas varginantis, įtemptas ir gal pats sunkiausias. Išėjus klasių auklėtoji ir dainavimą mokytojai perėmus klase, mokiniai paprastai tampa triukšmingesni. Pasigirsta šūkavimai: "Pertrauka pertrauka." Prisipažįstu, kad ir aš panašiai traktuodavau tas pamokas. Kodėl? Dainavimo mokytojo nereikia bijoti, jis niekad nepaskiria namų darbų, gal tik ypatingais atvejais, dažniausiai už išdykavimą, ne dainavimą pastato mažiau negu penketą. Mat, dainavimas, tautiniai šokiai yra tik šalutiniai dalykai, ne tokie svarbūs kaip kalba, literatūra, istorija, geografija.

Reikėtų šį klausimą rimčiau apsvarstyti ir kiek persiorientuoti. Jau dabar aišku, kad, baigę lituanistinius mokslus (įskaitant ir Pedagoginį institutą), mokiniai vargu ar reprezentuos lietuvių tautą savo parašytomis knygomis sava kalba. Tai bus tik retos išimties. Daugiausia jų veikla ribosis šokiais ir dainomis organizacijose, stovyklose ir šventėse. Suradę originalų — menišką perdavimo būdą, dažnai sužavim svetima tautą. Nežiūrint to, šios sritys yra gerokai apleistos mūsų lituanistinėse mokyklose. Štai pavyzdys: mokytojai paklaus mokinį, kokius lietuvių muzikus jie žino, dauguma išvardino tik mokyklose mokytojų, o kur Sasnauskas, Čiurlionis, Banaitis, Gruodis, Šimkus, Dvarionas ir kiti? Neatleistina, jei mokiniai nebūtų girdę apie Maironį, Krėvę, Donelaitį, Kudirką, bet toks nemokšiškas muzikos srityje vis dar pateisinamas mokyklų ir tėvų. Kodėl?

Baigę lituanistines mokyklas moka šokti mašiną, kalvelę, bet nėra susipažinę su tautinių šokių raida, įvairių vietovių tautiniais rūbais. Tautodailė ir menininkai ir jų puoselėtojai nepamirimi. Ar daug kas reikalauja, kad mokiniai aplankytų mūsų menininkų parodas? Nesusižavės mokiniai tautos lobiais, jei jie jų neišgirs, nepamats nepalies. Paaugę mokiniai rinks profesijas — gal bus žurnalistas, rašytojas, muzikantas. Mokyklose sukurtas krautis atsispindės jų moksliniuose darbuose. Net garsusis rusų kompozitorius Igoris Stravinskis yra panaudojęs lietuvių liaudies melodijas savo kūryboje. Prof. J. Zilevičiaus muzikologijos archyvas greit nuo dulkių pagels, jei mokiniai nežinos, kas ten sudėta, jei niekas jiems čia pat nepapasakos apie šio pasižavėjusio muziko gyvenimą ir kūrybą.

Išsienėjęs muzikos mokytojų mokymo metodas taip pat turėtų keistis. Mokyklų vedėjai pradžioje mokslo metų galėtų parašyti tėvams laiškus, išaiškindami apie mokytojų svarbą bei

muzikos namų darbų reikalingumą. Be namų darbų neįmanoma geresni rezultatai, nes mokytojas pamokų metu, kaip paprastai, turi paruošti mokinius Kalėdų eglutei, Vasario 16-ajai, Motinos Dienai, Pavasario šventei ir t.t. Aukštesniojoje mokykloje padėtis dar blogesnė — dainavimo ir tautinių šokių pamokos būna tik kas antrą savaitę. Toks darbas nepatenkina mokytojo. Jis paruošia programą tėvams, išmoko dainų žodžius ir nuolat ieško naujų — nenuodainuotų dainų. Sunkiausia, kad ir kai kurie mokytojai nenori pripažinti šių minėtų dalykų svarbos.

Tai ne vien lituanistinių mokyklų problema. Muzikos pedagogikos studentai irgi buvome įspėti universitete, kad gyvenime turėsime kovoti su kitais mokytojais, mokyklų direktoriais, tėvais ir mokiniais. Tik prašė nenusileisti, ragino nebijoti skirti ir šių dalykų egzaminus.

Paskatinta savo mokytojų, nutariau savo mokinius lituanistinėje mokykloje supažindinti su negirdėtais dalykais: skrabalais, lumzdeliais, skudučiais, kanklėmis. Trumpai papasakojau, iš kur liaudies dainos kilo, bandžiau supažindinti su pagrindiniais muzikos elementais, kad galėčiau dainas mokytis iš gaidų ir kad jie žinotų ženklus, atskirtų pusines, ketvirtines ir kt. gaidų. Mėginau išaiškinti, kaip įkvėpti orą ir perduoti garsą, ir, žinoma, susidūriau su naujais žodžiais: gerklos, trahėja, diafragma ir kt.

Po kelių savaičių mokiniai patyrė negirdėtą dalyką — turėjo rašyti rašomąjį darbą. Žinoma, kaip ir kalbos, istorijos egzaminuose ne visi gavo ketvertus ir penketus. Už kelių dienų man, klasių auklėtojam ir mokyklos vedėjui tėvai skambino, norėdami sužinoti, ar aš iš jų vaikų mėginu padaryti muzikus. Žinoma, susilaukiau ir sveikinimų.

Australijos Lietuvių jaunimo sąjungos suvažiavimas Adelaidėje 1974 m. gruodžio 30 d. Pirmoje eilėje iš kairės: Jonas Sadauskas, Vera Sidabraitė, Zita Prasmaitė, Lidija Pocienė, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Bronius Nainys, Vytautas Juška, Aldona Juškaitė. Antroje eilėje iš kairės: Birutė Prasmaitė, Diana Butulytė (iš Kanados), Jūratė Juciūtė, Linas Varnas ir Jonas Mockūnas. Nuotr. N. Butkūno

anglų ir lietuvių kalba. Šiuo metu SALSS pirmininkas yra Antanas Šileika.

— Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos centro valdyba šiais metais nusprendė ruošti du suvažiavimus. Lapkričio mėnesį, Montrealyje, įvyks linksmas suvažiavimas. Naujosios Centro valdybos rinkimai užpildys visą rimtą dalį Montrealyje suvažiavimo. SALSS Studijų dienos įvyks liepos mėnesio 11-13 d. Kent State universitete. Šiose studijų dienose bus svarstomi konstitucijos pakeitimai, rezoliucijos. Taipgi bus paskaitų, simpoziumų ir diskusijų apie SALSS ateitį. Studijų dienų mokestis 25 dol. Mokestis apima maistą ir nakvynę. Dėl platesnių informacijų prašoma kreiptis:

Giedrė Vasiliauskaitė,
51 Smithfield Drive,
Toronto, Ontario M8Y 3M1

— Milda Kupcikevičiūtė iš Chicago, Arūnas Čiurberkis ir Vytautas Žagarskis iš Clevelando sutiko atstovauti Šiaurės Amerikos Lietuvių Studentų Sąjungai Amerikos Lietuvių Taryboje.

— Studentas Viktoras Nakas iš Detroito sutiko sudaryti indeksą lietuvių paskaitininkų, filmų, plokštelių, leidinių ir brošiūrų. Šią SALS Sąjungai ruošiamą medžiagą bus galima panaudoti, ruošiant Lietuvų dienas, Vasario 16 minėjimus ir pan. universitetuose.

— Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras ruošia šokių lietuvių paskaitininkų, filmų, plokštelių, leidinių ir brošiūrų. Šią SALS Sąjungai ruošiamą medžiagą bus galima panaudoti, ruošiant Lietuvų dienas, Vasario 16 minėjimus ir pan. universitetuose.

— Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras ruošia šokių lietuvių paskaitininkų, filmų, plokštelių, leidinių ir brošiūrų. Šią SALS Sąjungai ruošiamą medžiagą bus galima panaudoti, ruošiant Lietuvų dienas, Vasario 16 minėjimus ir pan. universitetuose.

PLJS Ryšių centras
2422 West Marquette Road
Chicago, Illinois 60629
tel. (312) 476-0601.

Vytautas Juška, Australijos Lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkas, vadovauja Romo Kalantos minėjimo programai Melburne 1975 m. gegužės 18 d. Nuotr. N. Butkūno

— Lietuvių žurnalistų sąjungos Centro valdyba skelbia 1975 metų jaunųjų žurnalistų konkursą. Bus skiriamos Daužvardžio fondo premijos. Šiais metais kandidatams nereikės pristatyti savo darbų. Jie bus atrinkami specialios komisijos, kuri seks išėjimo spaudą. Numatoma kreiptis į Lietuvos radijos programų vedėjus, prašant suteikti duomenų apie jaunųjų radijo talkininkų kursus apims spaudos darbus (įskaitant ir fotografijas) ir talką įrašą. Premijas gali laimėti jaunimas iki 30 metų amžiaus. Konradijo programų paruošime nuo 1975 m. balandžio mėn. 1 d. iki gruodžio mėn. 31 d. Laimėtojų pavardės bus paskelbtos spaudoje 1976 metų sausio mėn.

— Atsiųsta paminėti: "ASIS" — Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos informacinis leidinys. Aprašoma SALSS veikla

Daiva Vaitkevičiūtė, JAV lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkė, kuri liepos mėnesio vidury išvyksta į Pietų Ameriką talkinti Jaunimo kongreso ruošimo. Nuotr. Jono Kuprio

VAŽIUOJAM Į LITUANISTINIŲ STUDIJŲ STOVYKLĄ

Mielas jaunime,

ekonomijos ir politikos raida, gyventojų buitį, kultūros raida.

Pasaulio Lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras ruošia antrąją lituanistinių studijų stovyklą. Pirmosios stovyklos pasisekimas ir dalyvių teigiami pasakymai mus paskatino stovyklą šiais metais pratęsti iki dviejų savaičių. Lituanistinių studijų stovyklą įvyks š. m. rugpjūčio mėn. 11-22 d. "Loyola of the Lakes", jėzuitų rekolekcijų namuose netoli Kent State universiteto, Ohio valstijoje. Vietovė apsupta miškais ir yra ežeras pasimaudymui. Tėvai jėzuitai naudosis patalpomis savaitgalio metu, tai stovyklos dalyviai turės persikelti į Kent State universiteto patalpas rugpjūčio 16, 17 d.

Bus dėstomi šie kursai:

1. Lietuvių kalbos rašyba — kompozicija. (kun. Juozas Vaišys, SJ) rašybos klaidos, žurnalistika, stilistika.
2. Lietuvių kalbos kirčių mokslas. (prof. dr. Antanas Klimas) tarimo klaidos, kirčiuotės.
3. Lietuvių kalbos linksnų mokslas. (prof. dr. Antanas Klimas ir mokyt. Stasys Barzdukas) Be to bus žodyno studijos.
4. Lietuvių literatūra. (prof. Ilona Grauzytė - Maziliauskienė, prof. Dr. Bronius Vaskelis ir prof. dr. Rimvydas Šilbajoris) Šis kursas tęsis dvi valandas kasdien ir bus privalomas visiems studentams.
5. Lietuvos proistorė. (prof. dr. Jonas Puzinas) archeologija, gyventojų buitį, socialinę struktūrą, tikėjimas, ūkis, prekyba.
6. Pokarinė Lietuvos istorija. (prof. dr. Benediktas Mačiūka)

PASTABA: Visi šie kursai, išskyrus literatūrą, bus dėstomi po valandą kasdien. Studentai turi pasirinkti 4 arba 5 kursus. Be literatūros reikalaujama pasirinkti bent vieną kursą lietuvių kalbos srityje ir vieną kursą Lietuvos istorijos srityje.

Stovyklos kaina — 95 dol., neįskaitant maisto rugpjūčio 16, 17 d. Kent State universitete. Norintieji įsigyti universitetinius užskaitus (vadinamus "upper division credit") iš Kent State universiteto iš lietuvių kalbos turi sumokėti papildomą mokestį: 102 dol. už tris valandas arba 145 dol. už šešias valandas. Registruojamasi dviem savaitėmis. Užsiregistravusiems bus prisiunčiama kursų pasiruošimo medžiaga, su kuria bus prašoma susipažinti prieš stovyklos pradžią. Taipgi bus prisiųstas žemėlapis ir kitos informacijos.

Stovykloje bus kalbama tik lietuviškai.

Kviečiame pasinaudoti neeiline proga!

Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras

Paryžiuje iškilminguose pietuose vienas iš garbingiausių pietuose švečių Benjaminas Franklinas buvo paklaustas: "Koks žmogus galima vadinti daugiausia pasigallėjimo vertu?" Franklinas atsakė, "Vienišas žmogus lietingoje dienoje, kuris nemoka skaityti".

"Reader's Digest" 1975 m. birželio mėn.

Lietuvos pasiuntinys Urugvajuje Anatolijus Grišonas, R. Kasperas ir kun. A. Saulaitis Montevideo mieste.

TREČIA KARTA

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo trečiasis suvažiavimas įvyko Western Ontario universitete, Londono mieste Kanadoje gegužės 17-18 d. d. Suvažiavimo rengėjai: JAV ir Kanados Lietuvių jaunimo sąjungų valdybos. Dalyvavo daugiau 100 jaunimo kongreso atstovų, kongreso darbuotojų bei Lietuvių Bendruomenės pareigūnų.

Romas Kasperas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vicepirmininkas jaunimo reikalams, nupasakojo kitų kraštų jaunimo ruošą trečiajam kongresui.

PLB pirmininkas inž. Bronius Nainys kalbėjo tema: "Jaunimo kongreso uždutis jo dalyvių ir visuomenės akimis". Bronius Nainys padalino kongresą į tris dalis. Pirmoji dalis — paruošiamieji darbai, kuriuos vykdo jaunimas iš įvairių kraštų. Antroji dalis — pats kongresas Pietų Amerikoje. Trečioji dalis, pati svarbiausia, tai pokongresinė veikla, kuri turi kongreso nutarimus įvykdyti. PLB pirmininkas toliau siūlė iš kongreso dalyvių išskirti tu, kurie nevyks Pietų Amerikon, bet talkina kongreso ruošoje. Anot Br. Nainio, kongreso dalyviai yra ir tie kurie telkia lėšas ir pritaria jaunimo veiklai. Kongresas yra visų lietuvių kolonijų rūpestis.

Seselė Ignė Marijošičiūtė kalbėjo apie lietuvių kalbos reikšmę. Tai vienas elementas, kuris jungs visus kongreso dalyvius. Ji pateikė kelis įdomius pavyzdžius kaip kalbą patiems taisyti ir tobulinti. Taipgi seselė Ignė išskėlė įdomią sąvoką, liečiančią bendrą jaunimo veiklą: "Daryk pirmiausiai, kas būtina, paskui tai, kas reikalinga, toliau tai, kas naudinga, o tik pabaigoje tai, kas malonu".

Studentės Rasa Lukoševičiūtė ir Marytė Dambriūnaitė aptarė Jaunimo kongreso atstovų pareigas. Rasa Lukoševičiūtė dar pareiškė, kad atstovai turi tris pagrindines pareigas. 1. aktyviai dalyvauti kongreso programoje, 2. informuoti visuomenę apie kongresą ir 3. talkinti Lietuvii Bendruomenei lėšų telkime. Kongreso pasisekimas priklauso nuo aktyvios atstovų prieškongresinės veiklos. Marytė Dambriūnaitė daugiau pabrėžė asmenišką pasiruošimą ir įsijungimą į kongresinius darbus.

Sekmadienio akademinė programa prasidėjo debatais: "Ar yra reikšmingiau ugdyti lietuvišką elitą negu rūpintis visa lietuvių visuomene". Dalyviai Viktoras Nakas ir Juozas Gudinskas įdomiai dėstė savo užimtas pozicijas. Šią temą vertėtų plačiau išdiskutuoti ir ateityje.

Mindaugas Plešys ir R. Mažeikaite pateikė įdomių ir naujų idėjų, liečiančių jaunimo įnašą tautinėje rezistencijoje.

Paskaitoje "Tautinės savitalkos irankių ieškojimas", Romas Sakadolskis supažindino suvažiavimą dalyvių su jaunimo kongreso studijų dienų idėjinio pagrindu ir su temomis, kurios vyraus studijų dienose.

Jonas Juozevičius ir Birutė Zdanytė pristatė konkrečių siūlymų Lietuvii jaunimo sąjungos veiklos galimybes. Abiejų kalbėtojų siūlymai įdomūs ir gan kūrybingi.

Šalia bendros suvažiavimo programos vyko atskiri Kanados ir JAV atstovų posėdžiai. Kanadiečiai svarstė atstovų paruošimą kongresui, informacijos sklaidimą ir kitas aktualijas. JAV LJS tarybos nariai baigė svarstyti savo statutą.

Iš viso, suvažiavimas buvo sėkmingas ir gerai pavyko.